

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
DAILĖS KATEDRA

LAURA BALTIJUTĖ
Dailės studijų programos
Grafikos specializacijos studentė

GRAFIKOS DARBŲ CIKLAS

„KITI MES“
„Another we“

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas:
Prof.: V.Janulis
Recenzentė:
Lekt.: L.Guokė

Šiauliai, 2014

TURINYS

SANTRAUKA.....	2
SUMMARY.....	3
ĮVADAS.....	4
1. FILOSOFINIŲ KONCEPCIJŲ APŽVALGA.....	6
1.1. Filosofinė „Kūno be organų“ samprata.....	6
1.1. Vieniškumo, baimės filosofinės sampratos.....	7
2. TEMOS AKTUALUMAS LIETUVIŲ, UŽSIENIO MENININKŲ KŪRYBOJE.....	9
2.1 Temos aktualumas lietuvių menininkų kūryboje.....	9
2.1.1. Stasys Eidrigėvičius.....	9
2.1.2. Romas Orantas.....	10
2.1.3. Ksenija Jerošovaitė.....	11
2.2 Temos aktualumas užsienio menininkų kūryboje.....	12
2.2.1. Janas Švankmajeris.....	12
2.2.2. Markas Kasemba.....	13
3. KOLEKCIJOS „KITI MES“ ANALIZĖ.....	14
3.1 Darbo temos pasirinkimas, vystymas.....	14
3.2 Darbo koncepcija.....	19
3.3 Darbų analizė.....	22
IŠVADOS.....	29
LITERATŪRA.....	30
PRIEDAI.....	31
1 PRIEDAS Vaizdinė medžiaga, tekstinei medžiagai papildyti.....	32
2 PRIEDAS Eskizai, idėjos paieškos.....	37
3 PRIEDAS Kūrybinio darbo etapai.....	41
4 PRIEDAS Kūrybinių darbų kolekcija „Kiti mes“.....	45
5 PRIEDAS CD.....	53

SANTRAUKA

Kolekcijos personažai - individualūs ir saviti. Jie - tai mes, kai turime saviraiškos laisvę. Kūnas nėra tik tobulai veikiančio mechanizmo pavyzdys. Jį galima perkonstruoti į formas, kurios virstų platformomis žaidimui ir kūrybiškam eksperimentavimui. Grafikos darbų kolekciijoje vaizduojami ne žmonės, nors fragmentiškos detalės kels asociacijas, o pateikiama individuali realybės interpretacija - žaidžiama apibendrintais siluetais.

Sukurti personažai yra simboliai žmonių, kurie turi drąsos būti savimi, gyventi savo gyvenimą. Drąsa įvardijama kaip pagrindinis gyvenimo kokybės matavimo vienetas. Ji leidžia būti tikru, savitu ir stipriu. Akcentuojamos tokios vidinės būsenos kaip vienišumas, nepritapimas, liūdesys, susvetimėjimas, susimąstymas. Taip pat atskleidžiama šiandieniniame gyvenime aktualios problemos - tikrojo „aš“ praradimas bei paieška, socialinė atskirtis.

SUMMARY

Characters of the collection – they are individual and distinct. They are us with the possession of the freedom of self-expression. Body is not only an example of a perfectly functioning mechanism. It can be reconstructed into forms that would then become platforms for playing and creative experimenting. Collection of graphic works does not portray people, although forms of presented works might raise associations with reality. Individual interpretation of reality is being presented by playing with generalized silhouettes.

Created characters are symbols of people, who have the courage to be themselves, courage to live their life. Courage is pronounced as the main unit of measurement for the quality of life. It is what allows one to be true, distinct and strong. Inner states, such as loneliness, feeling of being left out, sadness, alienation and contemplation are being emphasized. Also, a problem relevant in nowadays life is revealed – the loss of one's true self and the search for it.

ĮVADAS

Kolekcijoje „Kiti mes“ stengiasi savitomis grafinės raiškos priemonėmis perteikti socialinės atskirties problemą. Lyginant pasirinktų menininkų darbus bei analizuojant įvairių filosofų pateikiamas vienatvės, baimės sampratas siekta sukurti savitą ir originalią grafikos darbų kolekciją.

Socialinė atskirtis itin aktuali šiandieniniame pasaulyje. Ji pasireiškia įvairiose kasdieniškose situacijose ir dažniausiai įvardinama kaip visuomenės išsižadėjimas atskirų savo narių (pvz. buvusių kalinių, benamių, narkomanų, sergančių AIDS ir pan.), jei jų gyvenimo būdas neatitinka visuomenės nustatytų normų arba jie negali palaikyti įprastos socialinės sąveikos, neturėdami tam reikalingų materialinių išteklių, išsilavinimo ir pan.

Apibendrinant įvairią informaciją išryškėja, kad socialinės atskirties sąvoka pradėta vartoti Lietuvoje XX a. pab. ir ji plačiai taikoma. Atskirtas gali būti kiekvienas. Dauguma nepriima kito žmogaus ar žmonių grupių, kai to priežastis tiesiog gali būti išvaizda, spalva, kalba, etninė kilmė ir daugelis kitų. Šiuolaikinėje visuomenėje vis aktualesnė socialinė atskirtis.

Praktinėje dalyje yra siekiama per individualią grafikos stilistiką pažvelgti į aktualią temą šiandieniniame pasaulyje. Visuomenėje vyrauja depersonalizacija, masinė kultūra, o paprastos ir kartu unikali asmenybės išgyvena atskirtį. Jos tiesiog nepritampa, patiria vienatvę, baimę. Socialinė atskirtis egzistuoja kasdienybėje ir gali būti greta kiekvieno žmogaus net nepastebėta.

Filosofai G. Deleuzas ir F. Guattari kalba apie asmenybės perkonstravimą. Jie paneigia bet kokią tapatybės galimybę, o kūną aprašo ekonominių, technologinių, politinių procesų kontekste. Asmenybės perkonstravimą apibūdinti pasitelkiamos visiškai naujos mašinos, reproduktivumo, ansamblio, daugialipumo, „kūnas be organų“, tapsmo sąvokos. „Kūnas be organų“ sąvoka priešpriešinama ne organams, bet jų organizavimo sistemos principui. Toks kūnas – beviltiško noro atsikratyti savęs pavyzdys, o kartu tampa eksperimentine platforma kūrybai¹

Darbo tikslas – analizuojant filosofines idėjas, panagrinėti kaip jos atsispindi lietuvių ir užsienio šalių menininkų kūryboje, o sukaupus, apžvelgus medžiagą ją remtis, kuriant vieningą grafikos darbų kolekciją.

Darbo aktualumas – darbas atskleidžia itin skaudžią šiandienos visuomenėje problemą - socialinės atskirties egzistavimą. Vyraujant masinei kultūrai individo asmenybės niveliuojama, o žmogus, kad nebūtų atskirtas pasirenka prisitaikyti.

---

¹ ŽUKAUSKAITĖ, A. Gilles'io Deleuze'o ir Felixo Guattari filosofija: daugialypumo logika. Vilnius: Baltos lankos, 2011, p. 112-117p.

Darbo objektas – aštuonių darbų kolekcija „Kiti mes“

Uždaviniai:

- apžvelgti lietuvių menininkų S. Eidrigevičiaus, R. Oranto, K. Jerošovaitės kūrybą, užsienio – M. Kasemma, J. Švankmajerio kūrybą.
- plačiau išanalizuoti filosofų G. Deleuzo ir F. Guattari “kūno be organų” sąvoką bei vienišumo, baimės, socialinės atskirties sampratas, sukurti darnią ir temą, atspindinčią darbų kolekciją.
- suformuoti aiškia, pagrįsta grafikos darbų kolekcijos koncepciją.
- pateikti kolekcijos darbų analizę.

1. FILOSOFINIŲ KONCEPCIJŲ APŽVALGA

1.1 FILOSOFINĖ „KŪNO BE ORGANŲ“ SAMPRATA.

Visuomenė veikia kaip mechanizmas, o joje kiekvienas žmogus - jos dalis - tobulai funkcionuojantis sraigtelis. Esminiai pilnaverčio gyvenimo aspektai – vartojimas, kontrolė, masinis konformizmas, aklas sekimas instrukcijomis, savo unikalios asmenybės užmiršimas. Pasak psichologo Alfredo Adlerio, egzistuoja socialiniai vaidmenys ir interesai, kuriuos įprastai žmogus atlieka ar siekia per savo gyvenimą atlikti. Tačiau, iš šios minties galima kelti sąlygą kūrybiniame darbe pavaizduoti kiek kitokį pasaulio fragmentą – nepritapusį, atstumtą, o gal tiesiog atsiskyrusį personažą – vienišą unikalią asmenybę, kuri neatlieka savo socialinių vaidmenų.

Svarbu paminėti, kad visuomenė yra kupina simuliakrų, kuriuos savo knygoje aprašo prancūzų sociologas ir filosofas, vienas autoritetingiausių postmodernizmo mąstytojų ir šiuolaikinės visuomenės kritikas Jean’as Baudrillard’as. Jis rašo, kad visa tikrovė yra konstruojama iliuzija. Kūnas be įvaizdžio – tai šiuolaikinės socialinės, politinės sistemos kūnas, ženklų ir verčių, neatskiriamų nuo naujųjų medijų, reprodukavimo vieta. Kūnas be įvaizdžio – tai tam tikras socialinis klonas, reiškiantis nepertraukiamą ženklų ir verčių reprodukavimą.²

Figūrų kūnai – tai platforma grafikos žaismui. Kolekcijos „Kiti mes“ pavadinimas orientuotas į „mus“ kaip sociumą ir į „kitus“ kaip mūsų dalį, todėl ir figūros į žiūrovą žvelgia dviprasmiškai – kaip visiškai atskirtų nepritapusiujų prototipai, arba žiūrinių atspindys.

Nors gyvenimas kupinas vaidmenų, o žmogus laimingą gyvenimą nugyvena sėkmingai patenkindamas savo socialinius interesus, tačiau tai nėra pilnavertiškumo pagrindas tobulėti siekiančiai asmenybei. Kolekcijos kūrybos pagrindiniai motyvai - liūdesys, vientvės, susvetimėjimo, nepritapimo pojūčiai. Psichologas Clark E. Moustakas apie vientvę kalbą kaip išgyvenamą tobulėjimo sąlygą: „...išgyvenęs savo vientvę individas subręsta, tarpsta iš jos, skleidžiasi į kitus visavertiškiau, gyvastingiau.“³ Todėl vienišumas kaip sąlyga kūrybiškumui.

Kūnas nėra tik tobulai veikiančio mechanizmo pavyzdys. Jį galima perkonstruoti į formas, kurios virstų platformomis žaidimui ir kūrybiškam eksperimentavimui. A. Žukauskaitė savo straipsnyje analizuodama G. Deleuze ir F. Guattari „kūno be organų“ sampratą mini: „Kūnas be organų“ apibrėžiamas pagal tai, kas naujai sukuriama ant jo paviršiaus: tai intensyvumų kontinuumai,

² BAUDRILLARD, J. Simuliškai ir simuliacija. Vilnius: Baltos lankos, 2002,

³ MOUSTAKAS, C. E., Vientvė. Kaunas: Žmogaus psichologijos studija, 2008, p.40

tapsmas, dalelių emisijos, tėkmių kombinacijos“⁴

Šiuolaikinėje visuomenėje aktuali socialinė atskirtis bei jos dėka atsirandantis asmenybės ignoravimas, abejingumas. Asmenybė, norėdama išgyventi ir prisitaikyti visuomenėje, turi išgyventi persikonstravimo procesą. Būdama originali ir savita, ji nepritampa ir iškrypsta, irsta. „Kitaip tariant, „kūno be organų“ samprata yra nukreipta prieš subjekto tapatybę, įsivaizduojamą ar simbolinę, prieš reikšmių kūrimą ir interpretavimą, prieš pajungimą socialiniai hierarchijai“⁵

Filosofai G. Deleuzas ir F. Guattari kalba apie kūno perkonstravimą. Jie siekia ne natūralizuoti kūną, o sugretinti jį su kitais kūnais. Šie du autoriai remiasi Spinozos formuluota būties vieningumo samprata, pagal kurią visi daiktai turi tą patį ontologinį statusą. Kūno be organų sąvoka tampa nuoroda į: „...žmogiškus, gyvuliškus, mašiničius, tekstinius, fizinius, socialinius kūnus.“⁶

Požiūris į kūną kaip į daiktą ir dualistinė žmogaus samprata Vakarų filosofijoje atsirado dar antikos laikais ir tokį požiūrį palaikančios tezės sutinkamos jau Platono, Aristotelio ir kitų filosofijos pradžios mąstytojų darbuose. Įprasta dualistinę žmogaus sampratą kildinti iš platoniškosios nemirtingos sielos ir idėjų pasaulio filosofinės tradicijos.

Visuomenė lyg didžiulis mechanizmas. Šis simbolis labai aktualus. Šio mechanizmo sudedamoji dalis, sraigtelis – žmogus. Jo kūnas taip pat tobulas mechanizmo simbolis labai pabrėžia šiandieninę visuomenės situaciją. Savitus originalius nepritapėlius pasirinkta vaizduoti lyg išsigimėlius, embrionus, o daiktišką kūnų paviršių paverčiant platforma žaidimui.

1.2. VIENIŠUMO, BAIMĖS FILOSOFINĖS SAMPRATOS.

Kolekcijos darbuose pateikiamas nepritapusio, keisto personažo kūnas. Darbo tema plėtojama apie jo būsenas ir gebėjimą būti vienam ir kitokiam. Tai lyg kokonas, meditacijos stadija, kuri kaip etapas svarbi, ypač asmenybei, patiriant brandą gyvenime.

Vienatvės svarba atsispindi įvairių filosofų darbuose. A. Šopenhaueriui, kaip ir kitiems neklasikinės filosofijos pradininkams – Sorenui S. Kierkegaard'ui ir Friedrichui Nietzsche'ei – būdinga pabrėžti vienatvės svarbą. Ši neklasikinės filosofijos nuostata glaudžiai siejasi su tragiškajam romantizmui būdingu vienatvės, melancholijos aukštinimu ir poetizavimu. A. Šopenhaueris, stipriai paveiktas romantikų pasaulėjautos, teigia, kad žmogus yra visiškai savimi tik tol, kol jis vienas, taigi,

---

⁴ ŽUKAUSKAITE, A. straipsnis „POSTFENOMENOLOGINĖ KŪNO SAMPRATA: G. DELEUZE'AS, F. GUATTARI IR R. CASTELLUCCI“ [žiūrėta 2011-12-27]. Prieiga per internetą: <http://lkti.lt/athena/pdf/5/5.III.D.160-176.pdf>

⁵ ten pat

⁶ ten pat

kas nemėgsta vienvėdės, tas nemėgsta ir laisvės, nes tik būdamas vienas žmogus yra laisvas.⁷

Prioritetas teikiamas žmogaus vidiniam pasauliui, o išorinis pasaulis yra kančių buveinė. Filosofijos išeities taškas yra valia ir su ja susijusi kančia. Žmogui pasaulis duotas kaip vaizdinys, objektai – kaip juos sąlygojantys subjektai. Pasaulio vidinė esmė atsiskleidžia subjekto savęs patyrimo. A. Andrijauskas akcentuoja esmines šio filosofo mintis: „Kiekvienas subtiliai mąstantis ir jaučiantis žmogus esąs izoliuotas nuo visuomenės ir pasmerktas beprasmei egzistencijai susvetimėjusiame pasaulyje. Plėtodamas upašidų ir budistinės filosofijos motyvus, A. Šopenhaueris pabrėžia vienvėdės ir asmenybės sąmoningo atsiribojimo nuo išorinių būties formų reikšmingumą.“⁸

Vienatvei gretima būseną – baimė, o ši didžiulę reikšmę turi Kierkegoro filosofijoje. Kierkegoras mini, jog baimė kyla tada, kai lieki vienas, susiduri akis į akį su savo idėjos objektu. Tokiu būdu tai gali būti arba tiesa arba melas, tačiau būnant vienai vienam kartu aplanko ir didžiulė baimė. Tikėjimas - lyg rizika, didžiulė ir aprėpanti viską, bet kartu ir reikia nepamiršti žvelgti į daugelį gyvenimiškų situacijų su ironija. Filosofas mini, kad negalime nieko išmokti, o tik įgavę patirtį, t.y. klupdami ir kildami žmones tobulėja. Kierkegoras teigia, jog tokių dalykų kaip ir tikėjimo Dievu niekas tavęs negali išmokyti. Tu to gali išmokti tik pats, tik klupdamas, klysdamas, per kančias, per žiaurią patirtį. Štai vienintelis būdas išmokti mylėti, išmokti neapkęsti, išmokti tikėti, išmokti tiesos, padarumo. Tai yra mano patirties dalykai.⁹

Tai įrodo ir tas faktas, kad jo idėjos tampa nepaprastai aktualios XX a. pirmojoje pusėje. Visi tada pradeda suvokti: atsiranda naujoji masių visuomenė, mašininė visuomenė, formuojasi vadinamieji totalitariniai režimai, kurie yra ne kas kita, kaip valstybė, paversta mašina. Galima sakyti, kad tai Kierkegoras pirmasis iš Vakarų mąstytojų labai aiškiai užfiksavo.

Žmogus visiškai atsiduoda jusliniams malonumams ir taip tampa valstybės, ideologijos vergu. Ta mašina jį pasigauna ne kokiais žiauriais gniaužtais, bet tarsi įtraukia į save, kadangi jos viduriuose jis randa visus tuos malonumus. Visoje jo filosofijoje akcentuojamos tokios vidinės būsenos kaip vienišumas, nepripažinimas.

---

⁷ ŠOPENHAUERIS, A. „Gyvenimo išminties aforizmai“, Vilnius: Pradai, 1994;

⁸ ANDRIJAUSKAS, A. straipsnis „Artūro Šopenhauerio idėjų pasaulis“, Vilnius: Pradai, p.17.

⁹ PETRAITYTĖ, A. „Nuo Kierkegoro iki Kamii“, Vilnius: „Pradai“, 1997, p. 7-28.

2. TEMOS AKTUALUMAS LIETUVIŲ, UŽSIENIO MENININKŲ KŪRYBOJE.

Rengiant kolekciją, remtasi autoriais, kurie savo kūryboje atspindi pasirinktos vienatvės, asmenybės nepritapimo, tapimo visuomenėje problemos. Pasirinkti grafinės raiškos improvizacijomis, formos unikalumu piešiniuose pasižymintys Stasys Eidrigėvičius, Romas Orantas, o taip pat skulptūros darbuose savitą formą puoselėjanti Kenija Jerošovaitė. O iš užsienio menininkų analizuota – grafiko Marko Kasemmos bei animatoriaus Jano Švankmajerio kūryba.

2.1. TEMOS AKTUALUMAS LIETUVIŲ MENININKŲ KŪRYBOJE.

2.1.1. Stasys Eidrigėvičius. [PRIEDAS pav. 1,2,3,4pav.]

S. Eidrigėvičius vienas iš ryškiausių Lietuvos dailininkų, grafikų, kurio kūrybos savitumas visada leidžia jį atpažinti. Jo ankstyvojoje kūryboje – ekslibriuose, ofortuose, miniatiūrose, knygų iliustracijose – dažnas kelio motyvas lyg simbolizuojantis ryšį su pasauliu ir kitais žmonėmis, artimaisiais. Devintojo dešimtmečio pradžios miniatiūrose aiškiai galima įžiūrėti, kad jau nematoma, bet jaučiama gija riša gyvą ir ne gyvą žmogų, vidų ir išorę, žmogų ir jo kalbą bei istoriją, todėl grafikas kūryboje atspindi gilumines plotmes.

Šis grafikas kuria savitą pasaulį, kuris hipnotizuodamas įtraukia ir užburia. K. Civilienė kultūros žurnale „Krantai“ rašo: „Žiūrovas įsidėmėjo dailininko sufantazuotą žmogutį apskritomis lyg sagutėmis akimis, smalsiai besidomintį pasauliu ir tuo pat metu išsigandusį, nedrąsų ir patiklų, naivų ir nuskriaustą likimo, liūdną ir nelaimingą. Jis tarsi nori likti nuošalyje, tačiau įsimintina jo veido išraiška ir stovėseną neleidžia jam likti nepastebimam“¹⁰

Itin išskirtinis bruožas, kad visoje S. Eidrigėvičiaus kūryboje vyrauja žmogus, kuriam vienatvė leidžia prisiminti, patirti akimirkas iš būtojo laiko, perkonstruoti, pergyventi patirtis. Toks personažas gali turėti antrininkų, būti artimas gamtai, egzistuoti greta gyvūnų ir gamtos pasaulio. Lyginant grafiko darbus, galima įžvelgti, kad jis perteikia nelogišką gyvenamojo pasaulio tvarką. Realus pasaulis tarsi išardomas, perkonstruojamas, nes autoriui tiesiog nepakanka vien realybės, kaip ramiai, įprastai egzistuojančios faktų, taisyklių sistemos. S. Eidrigėvičiaus kūrybos bruožas – improvizacija, kurios dėka jis laužo, ardo daiktus, fragmentiškai vaizduoja kūnus. Pasaulis kupinas paslapties, o kūrybos dėka tarsi bandoma įminti mįsles, atskleisti minčių giluminius klodus.

S. Eidrigėvičiaus kūryboje įvairiai plėtojamas ir perkuriamas atvaizdas, su kuriuo elgiamasi lyg su gyvu asmeniu. Jis panaudoja subtilų humoro jausmą, o darbuose žėrinčiomis akimis žiūrovo

¹⁰ CIVILIENĖ K., straipsnis „Ironiškos kaukė modelių dramos“. Krantai 1/2005m.

dėmesį traukia – mirusiųjų, šventųjų, vaikų, lėlių, pliušinių žaislų ar kitokie atvaizdai. Dažnai autorius įvairiuose straipsniuose akcentuoja, kad svarbiausios jam vaikystės patirtys. Ingrida Karosaitė rašo; „Tarsi vaiko ranka nupieštas paprasčiausio pavidalo būstas čia turi simbolinę prasmę, išreiškia gimto lizdo, tėviškės, vaikystės, žemės, etninės priklausomybės idėją. Buveinė ir atskiri jos elementai (stogas, langas, durys) kartais augte suaugę su pačiu žmogumi, atsiduria ant jo galvos, kupros, rankų, atrodo lyg žaislas“

Daugelyje darbų figūros tarsi suakmenėjusios, apvytos tampriomis virvėmis lyg perteikiant priklausomybės įvaizdį. Tokie piešinių personažai individualūs, saviti, gyvenantys intensyviu dvasiniu gyvenimu. Todėl galima teigti, kad personažai grafiko kūryboje atlieka vaidmenį visuomenėje, kuri lyg kalėjimas varžantis laisvę, o branda, asmenybės formavimasis, savęs pažinimas, ateina tik per nuolatinį mastymą ir kančią.

2.1.2 Romas Orantas. [PRIEDAS pav. 5,6,7,8]

R. Orantas – savitas Lietuvos grafikas, kurio pagrindinė kūrybos sritis knygų grafika. Tačiau jis įdomus iliustratorius, kurio svarbiausi pasiekimai sietini su iliustracijomis peržengiančiomis įprastinį požiūrį į iliustravimą, kai grafiška raiška tampa daug gilesnė ir labiau nepriklausoma nuo teksto. Jis sukūrė savitą simbolių ir metaforų kalbą, kurią perteikia surrealistiškomis vizijomis, taip pat puikiai jaučia grafinių kūrinių formą. Būdingas postmodernus intelektualizmas, dzeniškos meditacijos, gili pagarba lietuvių liaudies kultūros ir meno tradicijoms, svarbi improvizacija kaip būdas netvarkingą chaosą padaryti vientisa sistema, turinčią vaizdinę vidinę logiką.

Jo kūryboje tikrovės interpretacijų vaizdai susipina su archajiškais lietuvių mitologijos vaizdais. Tokiu būdu atspindimos netikėtos daiktų pusės, kai tikrovė susipina su mitiniu mąstymu, sustiprinamas nerealumo pojūtis. R. Oranto kūrybos stilius - glaustas metaforiškas, jaučiamas tiesioginis ryšys su poezija. Svarbu, kad autorius itin vertina improvizaciją kaip spontanišką meninės sąmonės siekimą iš netvarkingo chaoso sukurti vientisą, turinčią savo vidinę logiką vaizdinių sistemą. A. Andrijauskas rašo: „Virtuoziškas piešinys plunksna neretai imituoja kitas grafikos technikas, apima metalo raižinio linijos sterilumą, šitaip paslėpdamas meistrystės paslaptis. Jis tarsi ne piešia, o žaidžia įvairių kultūrų, epochų simboliais, metaforomis, artefaktais, į dienos šviesą iškeltais iš turtingos žmoniškosios civilizacijos istorijos¹¹

---

¹¹ ANDRIJAUSKAS, A. straipsnis „Romo Oranto grafikos poetika“. Logos 50 3/2007m. [žiūrėta 2011-12-25]. Prieiga per internetą: http://litlogos.eu/L50/logos50_orantas.pdf

2.1.3. Ksenija Jerošovaitė[PRIEDAS pav. 9,10]

Skulptorė Kenija Jerošovaitė Lietuvių skulptūros kontekste yra labai originali, įdomi menininkė kūryboje, atskleidžiamu dvasios klodu, tiek raiškos priemonių požiūriu. Skulptūrose žiūrovas pastebės asociacijas nuo lietuvių tautodailės, šumerų, egiptiečių menu. Svarbu, kad pasirinkta analizavimui ši autorė dėl originalios skulptūrų formos. Jos darbams svarbi rituališka poza, kuri aptinkama itin kasdieniškose ir buitishkuose judesiuose, o to pagalba perteikiama dvasia, vidinės pajautos sumaterialėjusiam pasaulyje.

Menininkės darbai artimi namams ir kartu siejasi su itin uždaru, moterišku, smulkių detalių kupinu pasauliu. Taip pat analizuojant dailininkės darbus svarbu pabrėžti, kad skulptūros aplipusios žemiškomis, faktūrinėmis, tekstūrinėmis ar kitokiomis labai konkrečiomis detalėmis. Pavyzdžiui, miego norinčio žmogučio figūra, mėšlungiškai spaudžia ne svyrančią galvą, o kiek fatališkai ją pakeitusią pagalvę. K. Jerošovaitės kūryboje svarbi rankų darbo tradicija, nepaprastai jaukus grafiškas kruopštumas, kuris atsispindi tame, jog autorė skulptūrų veidus – noseles, plaukelius modeliuoja preciziškai ir kruopščiai.

Svarbus buities ir būties mišinys, nes skulptūros turi kūdikiškų, vaikiškų bruožų. Viename straipsnyje A. Andriuškevičius cituoja M. Navaką: „trumpi, drūti, aptakūs, tvirtai būdavoti, mažai judantys, vos gestikuliuojantys, truputį juokingi, bet labai liūdni, dažnai susimąstę, kartais bjauri žmogeliai.“¹² Pagal autorės idėją kūryboje šviesą, grožį pasaulyje nešantys žmonės ne visada turi įprastus estetiškai patrauklius pavidalus, įprastus visuomenės standartams.

Šios autorės skulptūrų archajinės formos atspindi ir skleidžia savitą gelmę, nugalintą ir žiūrovą įtraukiančios į gilesnę vidinę erdvę. Nors kartu galima pabrėžti, jog skulptūros nėra nei primityvistinės, nei postmodernistinės, tačiau įtraukiančios, nuoširdžiai skleidžiančios autorės kūrybinius sumanymus.

Apibendrinant galima teigti, jog pasirinkti lietuvių menininkai išsiskiria savitu formos jautimu, bei originalia stilistika. Figūros virsta personažais, o šių vaizdavimas kruopščiai jautrus. S. Eidrigevičius sukuria savitą originalų pasaulį po kurį klajoja jo unikalūs personažai, R.Oranto kūryboje grafiškais prisilietimais suformuoja meditacines būsenas. Šiam autoriui kūrybą simbolių ir ženklų sistema, kuri turi gilesnę minčių ir idėjų plotmę. Vienatvė jo kūryboje – individuali meditacijos būseną, kelias į tikrąjį save, jautrumas smulkiausioms aplinkos detalėms. K. Jerošovaitės savitas formos pajautimas, grafiškas prisilietimas prie skulptūrų - personažų paviršių atspindi tą pačią vienišumo, individualumo tematiką. Tačiau dar svarbu paminėti, kad kiekviena jos skulptūra kupina vidinės šviesos, sakralumo. Skulptūros formos tampa jaukios, išjaustos ir nors dažnai skulptūros vienišų personažų, tačiau kupinos originalios raiškos ir jaukumo bei tikėjimo.

¹² ADRIUŠKEVIČIUS, A. „Lietuvos dailė: 1975 – 1997m.“, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997m.;

2. 2. TEMOS AKTUALUMAS UŽSIENIO MENININKŲ KŪRYBOJE

2.2.1 Jano Švankmajeris. [PRIEDAS pav. 11,12]

Janas Švankmajeris – vienas garsiausių pasaulyje animatorių. Šio čekų animatoriaus kūrybos išskirtinis bruožas, kuris neleidžia sumaišyti su kitais autoriais – tarsi ironiška klajonė po žmogaus sąmonę ir pasąmonę, dvasią ir kūną. Savo kūrybą pats autorius priskiria siurrealizmui. Jam artimas vaizduotės išlaisvinimas, minties spontaniškumas, sapnų ir realybės supynimas. Siurrealistiškoje vizijoje, žaismas mintimis sugretina nesusijusius daiktus ir asociacijas, kupinas keistų sutapimų.

Autorių kūryboje traukia daiktai, kurie pritaikomi kasdienybėje – lėlės, statulėlės, marionetės. Šie daiktai kūryboje naudojami kaip simboliai atspindėti ir perteikti žmogų kaip visuomenės mechanizmo valdomą lėlę. Dažnai filmų siužetas primena sapnavimo būseną, kai kiekviena akimirka vis kitaip atveria neįprastas situacijas žiūrovui.

A. Bruzdžiūtė rašo: „Filme per siurrealistiškus vaizdus, alogiškus, groteskiškus žmogaus veiksmus galime įžvelgti ir atpažinti asmens destrukciją ir mąstymo, jo visišką pasitraukimą“.¹³ Animatoriaus darbuose dažnai susipina žemiausios žmogaus aistros: galia, geismas, pasitenkinimas, vartojimas. Destructija jo darbuose nemotyvuota, bet parodo žlugimą, griovimą, daiktų perkonstravimą.

J. Švankmajeris subtiliai ir savitai atskleidžia – vienišumą, dialogo trūkumą, nesusikalbėjimą šiuolaikiniame pasaulyje. Jis tai sukuria per ne tradicines daiktų kombinacijas, garsus, nuotaikas. Taip pat galima įžvelgti kitą skaudų mašininės visuomenės bruožą – visuotinę suniveliavimą. Žmogus virsta pagaminamu produktu, jį kiekviename žingsnyje veikia propaganda. E. Fromas apie tokį mechanizmą kalba: „Būtent šis mechanizmas daugeliui normalių individų šiuolaikinėje visuomenėje yra išsigelbėjimas. Trumpai tariant, individas nustoja būti savimi, jis visiškai įsisavina visuotinai priimto šablono jam siūlomą asmenybės tipą ir tampa toks, kaip visi kiti, toks kokį jį nori matyti“¹⁴ Esminė tema šio menininko kūryboje – jog pasaulyje egzistuojanti ideologija iškreipia žmogaus pasaulėžiūrą, pavergia žmogaus kasdienybę per smulkiausias detales.

Kai kuriems jo darbams būdingas pasinėrimas į vaikystės pasaulį ir suteikti to gyvenimo laikotarpio baimėms ir patirtims savitas estetines formas. Todėl svarbus ir pastoviai tęsiamas kūrybos bruožas – panirimas tarsi į pasąmonės pasaką. A. Bruzdžiūtė teigia: „Čekų animatoriaus kūryba tampa alternatyva, kritine žiūra į tai, kas vyksta mūsų kasdienybėje. Galima jį tituluoti filosofu, mąstytoju, senuoju alchemiku, kuris savo darbais kuria tikrovę, pagrįstą nesibaigiančiu kūrybiniu krūviu. Jo kibirkščiuojanti kūrybinė „ideologija“ verčia vis permąstyti dabartinę žmogaus būklę – jo

¹³ BURZDŽIŪTĖ, A., straipsnis „Jano Švankmajerio ideologija“. Inter-studia humanitatis 15/2013m.

¹⁴ FROM, E., 2008. Pabėgimas iš laisvės. Kaunas: Verba vera, 171 – 172.

galią, nuopuolį, laisvę, politinę, kultūrinę situaciją¹⁵

2.2.2 Markus Kasemaa. [PRIEDAS pav. 17,18,19,20]

Markus Kasemaa estų menininkas, kuris dirbu su tradicinėmis technikomis (aliejumi, akrilu, tušu, grafitu), bet kartu dažnai naudoja šiuolaikines skaitmenines technologijas. Šis menininkas pasirinktas ir analizuojamas, nes jo grafikos darbai išsiskiria savita forma, jos žaismu bei plastišku perteikimu. Jam svarbu tampa ne pati technika ar medžiaga, bet kaip originaliai ir įdomiai perteikti idėją, sukurti išskirtinį, įdomų turinį. Jo kūriniai, kuriuos pristato įvairiuose parodose piešiniai perteikti skaitmenine spauda.

Pats autorius teigia: „Mano siekis – kurti ne tik pozityvias emocijas, bet paliesti visus būties aspektus, kaip tai daro daugelis literatūros, kino, teatro, muzikos kūrinių: jie būna ne tik gražūs, bet ir agresyvūs, depresyvūs, nepadorūs ir t.t. Manau, kad jei vaizduojamąjį meną „vartosime“ ir vertinsime kaip laikiną impulsą (kaip filmo žiūrėjimą, knygos skaitymą ar muzikos klausymą), o ne dekoratyvų elementą, kurio vertė privalo augti, bėgant metams, daugelis išankstinių nuostatų turėtų išnykti”¹⁶

Apibendrinant galima teigti, jog pasirinktų užsienio menininkų darbuose ryškūs siurrealistiškumo bruožai, vienišumas, baimės jausenos, kurias galime įvardyti kaip atskirties problemos išraišką. J. Švankmajeris pažvelgia į asmenybę šiuolaikiniame pasaulyje lyg mechanizme, o žmogus tampa lyg detalės jame. Estų menininkui svarbų žmogų perteikti lyg figūrą, paliekami tik jos išvaizdą nusakantys siluetai, o daiktus vaizduojant lyg žaislus nesvarbu ar tai smėlio kastuvėlis ar ginklas. Tačiau analizuojant šių menininkų kūryba tampa aišku, kad jie perteikia savitą tematiką šiuolaikinėje visuomenėje savitomis ir originaliomis raiškos formomis.

---

¹⁵ BURZDŽIŪTĖ, A., straipsnis „Jano Švankmajerio ideologija“. Inter-studia humanitatis 15/2013m.

¹⁶ STANKEVIČIŪTĖ, K., straipsnis „Estijos menininko Markus Kasemaa viešnagė Kaune“ Prieiga per internetą: <http://www.kaunoaleja.lt/estijos-menininko-markus-kasemaa-viesnage-kaune/>

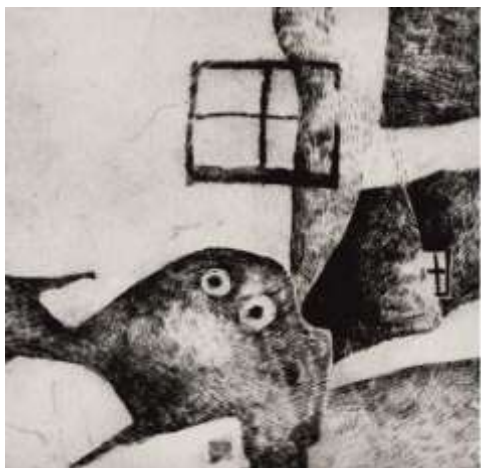
3. KOLEKCIJOS „KITI MES“ ANALIZĖ

3.1. DARBO TEMOS PASIRINKIMAS, VYSTYMAS

Galutinė tema darbų kolekcijai „Kiti mes“ suformuota, nuosekliai ieškant originalaus technologinio sprendimo ir vystant artimas temas kūrybinėse kolekcijose. Galima išskirti kūrybinio proceso pagrindinius etapus šiose kolekcijose: „Pakeleiviai“, „Kasdienybės dialogai“, „Dingę“ bei „Miniatiūriniai herojai“. Aštuoni grafikos darbai pavadinimu „Kiti mes“ yra rezultatas atliktų bandymų kuriant šias kolekcijas. Sistemingai ir nuosekliai ieškota vienos temos ir atrastas artimiausias technologinis sprendimas.

3.1.1. „Pakeleiviai“ [PRIEDAS pav. 17,18,19,20]

Kolekciją „Pakeleiviai“ sudaro darbai atlikti sausos adatos technika. Darbuose dominuoja personažai, o darbai išsiskiria iliustratyvumu, minimaliu siužetu. Ruošiant šią kolekciją, esminė idėja buvo atspindėti keistus personažus, klajojančius po atšiaurią kasdienybę. Svarbus grafiškas vienišo ir nepritapusio personažo perteikimas.

[PRIEDAS pav. 17]

[PRIEDAS pav. 18]

3.1.2. „Kasdienybės dialogai“ [PRIEDAS pav. 21,22,23,24]

Kolekcijos „Kasdienybės dialogai“ tema – žmonėms kasdieniniame gyvenime būdingas nesusikalbėjimas. Dėl nesusikalbėjimo dažnai atsiranda daugybė keistų, o dažnai net kvailų situacijų. Žmonės, nesusikalbėdami vieni su kitais, tampa panašūs į personažus, skrajojančius ne realybėje, o savo savitame pasaulyje, kuris kupinas siurrealistiškų bruožų.

Stebint žmones ir save kasdienybėje, norisi pabrėžti, kad esame susikaustę. Į daug ką žiūrime labai siaurai, o turėdami kasdienišką judėjimo kryptis nebesigręžiojame į šalis, dažnai nustojame įsiklausyti į save, stebėtis pasauliu. Kasdienybė susidaro iš daugybės dviprasmių sakinių, žodžiais ne visada aiškiai perteikiamos mintys. Kalbėjimui būdingas painumas, o žmonės dažnai nesusikalba. Ne tik dialogai, bet ir įvairiausi šūksniai laiptinėse, balkonuose, autobusų stotelėse, kavinėse formuoja pasaulį, kupiną surrealistiškų vizijų.

Kompozicijų personažai yra žmonių. Jų dialogai virsta abstrakčiomis dėmėmis, kuriose įklimpsta, o po to ištrūkę gyviai keičia pavidalus. Erdvė kompozicijose neperkraunama detalėmis. Ji paliekama skrajojantiems virš įprastos realybės nesusikalbantiems personažams, jų dinamiškumui perteikti.

Nevaizduojamos buities ir kasdienybės detalės. Vieninteliai kompozicijose realybės fragmentai: miesto kontūrai, praverto lango siluetai, kitos smulkios urbanistikos detalės. Įvairios grafinės raiškos priemonės tokios kaip įvairaus pavidalo brūkšneliai, taškeliai papildo, suteikia kompozicijai jaukumo. Svarbu, kad pirmą kartą kolekcija atlikta raižant ir dažais įtrinant balto organinio stiklo plokštes. Tai paskatino kolekciijoje „Kiti mes“ naudoti organinį stiklą.

[PRIEDAS pav. 21]

[PRIEDAS pav. 22]

3.1.3. „Dingę“ [PRIEDAS pav. 25]

Esminis kūrybinis pokytis siejamas su autorine knyga „Dingę“. Organinis baltas stiklas pirmą kartą karpytas ir tvirtintas į skaidraus organinio stiklo puslapius taip siekiant estetiško vaizdo, detalių harmonijos, darnaus proporcijų santykio.

Knygos „Dingę“ koncepcija buvo orientuota į asmenybę visuomenėje. Asmenybė - unikalus veidas. Jis nyksta šiuolaikinėje visuomenėje, nebevertinant gimtosios kalbos. Kalba jungia žmogų su tradicija, o tai pamirštant - asmenybės unikalumas ir savitumas taip pat nyksta.

Kompozicijose žmonių portretai šabloniški derinami su teksto dėmėmis, kurios aprtrupėjusios, praradusios įskaitomumą. Šabloniškuose portretuose – likę tik veido kontūrai, o tekstas kompozicijose nebeįskaitomas. Šiuos du procesus vaizduoja knygos puslapiuose.

Knygą sudaro aštuoni puslapiai. Šis skaičius begalybės simbolis, todėl asmenybės ir kalbos nykimas vaizduojamas kaip nesustabdomas procesas. Pasirinktas toks knygos susėgimo būdas, kad išskleidus jos perregimus puslapius į žiūrovą žvelgtų veidai lyg iš gatvės šurmulio išnyrantys šablonai - vieni ryškesni, o kiti jau vos įžiūrimi. Aštuoni puslapiai lyg segmentas iš begalinio proceso, kuris vyksta šiuolaikinėje modernioje visuomenėje. Individuali asmenybė tampa silpna tada, kai praranda ryšį su autentiška tradicija, savo šalies kultūra, kuri perduodama kalbos pagalba.

Kolekcijoje „Kiti mes“ grafikos darbai – figūros iškirptos iš balto organinio stiklo. Taip pat pritaikomas skaičius aštuoni lyg begalybės simbolis. Atskirtis ir nepritapimas pasirinkti pavaizduoti lyg tokio kaip knygoje begalinio proceso dalis.

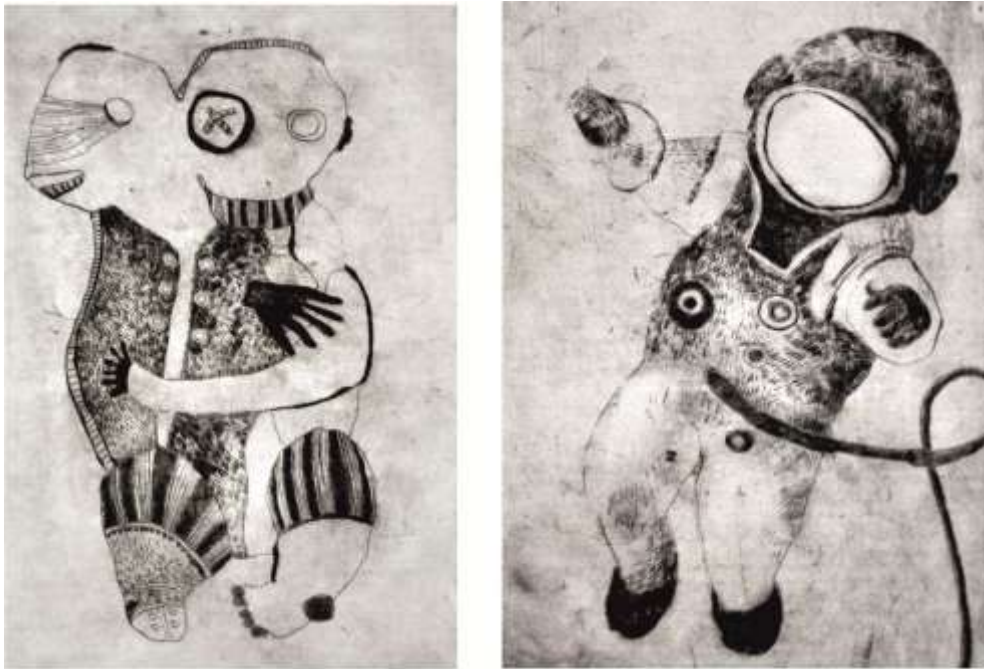

[PRIEDAS pav. 25]

3.1.4. „Miniatiūriniai herojai“ [PRIEDAS pav. 26]

Kolekcijos „Miniatiūriniai herojai“ darbus vienija personažai, vaizduojami sausos adatos technika atliktuose darbuose. Kompozicijose erdvė beribė ir neapibrėžta, todėl „herojus“ laisvas ir nesuvaržytas, dinamiškai judantis. Svarbu, kad metaforiškai žmogus kitam žmogui yra lyg keistas personažas, o kartu neatrasta didžiulė visata. Taip pat norima atskleisti ne tradicinį požiūrį į herojiškumą – kaip drąsą būti kitokiam – vienišam didžiulėje erdvėje, beformiam, sunkiai identifikuojamam. Svarbu perteikti žmones, gyvenimą ir juos supančią kasdienybę, o buvimas keistu nepritapėliu šiandien yra tikrasis herojiškumas.

Įprasta matyti herojų kaip tobulumo simbolį, turintį visas įmanomas geras išorines bei vidines savybes. Šioje kolekciijoje herojaus pagrindinė savybė yra drąsa, kuri leidžia būti nepriklausomu bei turėti pasirinkimo laisvę. Herojus – vienišas, keistas ir nepritapęs, netradicinės formos, neatpažįstamas, o didžiulėje sistemoje visgi miniatiūrinis, bet vertas dėmesio.

[PRIEDAS pav. 26]

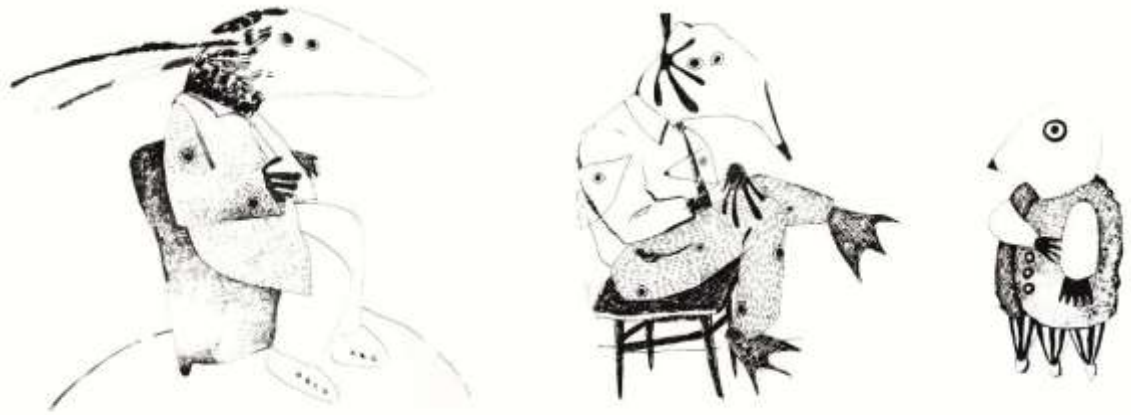
3.1.5. „Kiti mes“

Dirbant prie kolekcijos „Miniatiūriniai herojai“ aiškiai apsispręsta dėl galutinės magistrantūros kolekcijos „Kiti mes“ - ją sudarys figūros kaip nepritapėlių, socialinę atskirtį patiriančių žmonių simboliai.

Nuspręsta, kad aštuoni neįprasto dydžio siluetai bus kerpami iš balto organinio stiklo. Figūrų

paviršius formuojamas iš grafiškų dėmių ir po jas klajojančių personažų, pasinaudojant patirtimi įgyta kolekcijose „Kasdienybės dialogai“, „Pakeleiviai“. Darbai atlikti tiesiog išraižius ir įtrynus paviršius spaustuviniiais juodais dažais. Taip sukurta nauja grafinės raiškos galimybė.

Pirminiai eskizai atlikti tušu plunksna. Kurti personažai, kurie pritaikomi tolimesniame darbe. [PRIEDAI 27, 28 PAV.,]

28pav.

Ieškota išraiškingiausių formų, kurių paviršius tapo platforma kūrybiniam eksperimentavimui. [PRIEDAI 31, 32 PAV.]

31pav.

32pav.

3.2. KOLEKCIJOS „KITI MES“ KONCEPCIJA

Kolekcija suformuota iš darbų, kurių figūros simbolizuoja beveik realaus dydžio abstrakčius žmones, unikalius personažus, kurie individualūs ir saviti. Šiandien kasdienybėje būti originaliu ar savitu nėra lengva. Kolekciją apibrėžia koncepcija, jog egzistuoja ne tik sociumas – darniai veikianti visuomenė, bet ir jos dalis, kuri ne visada darniai atlieka savo funkcijas, turi originalią nuomonę, savitą požiūrį į gyvenimą.

Aštuoni kolekcijos darbai – aštuonios figūros be aiškiai apibrėžtų bruožų, tik abstraktūs siluetai. Tai turi priminti žiūrovui, kad greta egzistuoja žmogus, nors mažas, netobulas, nestandartiškas, išsigandęs, tačiau savitas. Grafikos darbai nepadiktuoja baigtinės tiesos, kaip turėtų atrodyti vienišumas, nepritapimas, tačiau pateikiamos figūros kaip metaforos – egzistencinio nerimo, vienvėsių kamuojausių kūnų. Darbo tema plėtojama apie nepritapėlio vidines būsenas ir gebėjimą būti vienam bei kitokiam. Praktinis darbas orientuotas į visuomenės dalį, kuriuos dažnai stengiamasi tiesiog nepamatyti arba ignoruoti, apsimesti, kad nepastebime.

Šiuo darbu bandoma pabrėžti, kad atvirai ir be užuolankų vykdoma žmogaus standartizacija, individualių vertybių niveliacija. Suluošintas, iškrypęs kūnas tampa tada, kai užgniauziama tikroji žmogaus prigimtis - kurti. Deja, labai dažnai kūrybiškumas neatitinka įprastų kasdienybėje pavidalų ir formų.

Abstrakčios žmonių figūros atlieka suvaržytus, nerangius judesius, kurie simboliškai perteikia sunkias slogias vidines būsenas, nepatogumą gyvenime. Kolekcijoje atsiranda ir ironijos atspalvis, nes figūros žaismingai besigūžiančios, lyg besistiebiančios, klūpančios ar svyrančios yra eksponuojamos prieš žiūrovo akis, tarsi jam būtų siūloma pažvelgti į savo atspindį.

Kartu šie deformuoti kūnai turintys abstraktų pavidalą lyg vaikystės laikų prisiminimai. Visuomenėje visi esame jau išsivystę, pritaipę, susitapatinę su atitinkamu vaidmeniu. Šioje kolekciijoje egzistuoja paslėpta mintis, kad vaikystėje dar buvome kūrybiški, naivūs, neprisitaikę ir saviti, todėl bendras kolekcijos vaizdas gali kelti asociaciją su vaikyste, t. y. pačiu kūrybiškiausiu laikotarpiu, kai fantazija buvo laisva ir nesuvaržyta.

Vaikystė svarbus gyvenimo laikotarpis, nes jauno žmogaus požiūris į supančią aplinką labai laisvas, o mistikos, paslapties gausu kiekvienoje detalėje. Visa kolekcija stengiamasi, kad žiūrovas tarsi pažvelgtų į rimtą temą, bet tyrinėtų lyg vaikų kambario dekoracijas, kurios žadina susidomėjimą. Šioje kolekciijoje vaikystė – lyg pasąmonės pasaka, žaidimas su realybe, o baimėms ir iliuzijoms suteikiama estetinė forma ant figūrų paviršiaus lyg žaidimo platformos.

„Kiti mes“ - fragmentas pasaulio kupino siurrealistiškų vizijų šiuolaikinėje postmodernioje visuomenėje. Kai aplink visko itin daug, svarbu išsaugoti savo asmenybę, autentišką tapatybę. Kolekcija turėtų tapti daugiasluoksniu interpretacijų šaltiniu. Taip pat kviesti pažvelgti ir pabandyti pajusti, kad „kiti mes“ esame mes, kai turime saviraiškos laisvę, atsiribojame nuo mus kaustančių stereotipų, elgesio šablonų ir klišių, puoselėjame buvimą su savimi, vidinį monologą. Arba „kiti“ tarp mūsų, kuriuos pastebime, bet dažnai ignoruojame dėl kitoniškumo.

Renkantis technologiją, pasirinktas naujas kelias kūryboje, nes atsisakyta įprastos klasikinės sausos adatos technikos, su kuria buvo dirbta didžiąją dalį studijų laikotarpio. Tema įvairiai interpretuojama visą magistratūros studijų laikotarpį. Domintis ir analizuojant filosofų kūrinius, straipsnius, menininkų darbus eskizuose per studijų metus išgryninta ir pateikta aštuonių darbų kolekcija.

Kūrybiniame procese tapo svarbi aiškios, nugludintos formos paieška. Figūros tarsi tampa „iškirptos“ iš kompozicijų ir įsilieja į erdvę, priartėja prie žiūrovo, nori jį išprovokuoti stabtelėti piešiniais tarsi žaizdomis nusėtais kūnais. Figūros simbolizuoja, kad jos jau nėra paveikslo dalis, o tampa dalimi realybės. Kartu galima susimąstyti, kas yra realybė, ar ne tik mūsų susikonstruota įsitikinimų visuma.

Figūrų paviršiai - platformos kasdienybės dialogams, monologams ir eskiziškoms vizijoms. Ant figūrų galima aptikti žmogaus aprangos detalių. Drabužis tarsi visuomenės primetamas šablonas. Drabužiai vaizduojami išaugti, praplyšę, susiūti, irstantys. Tai tampa lyg kalėjimo simbolis. Norima išlaisvėti iš to, kas netinkama, nepatogu ir gal dažnai yra lyg visuomenės primetami elgesio, išvaizdos, požiūrio standartai.

Įvairiausi paviršiai ir prisilietimas prie jų dovanoja neįprastas patirtis. Vaizdas tampa paviršiaus dalimi, žymės lyg ženklai ar sopulingi randai, primenantys praeities išgyvenimus. Siūloma žvilgsniu prisiliesti prie paviršiaus, kuris savyje slepia daugiasluksnį siužetą.

Kolekcijos darbus ir juose slypinčių temų ratą jungia apsvarstoma individo atskirties problema šiuolaikiniame pasaulyje. Atskirtis lyg centrinė ašis, apie kurią sukasi vienatvės, baimės, kančios, skausmo išgyvenimai. Jie esminės gyvenimo tobulėjimo ir brandos sąlygos, priešingai nei malonumų pagrindu grindžiama šiuolaikinė visuomenė.

Figūros kupinos unikalų gyvių, kurie neturi aiškių bruožų. Jie pasižymi skvarbiu žvilgsniu, smalsiomis nosimis, kartais tiesiog užsideda kostiumą kaip simbolį panašumo su minia, bet vis tiek išlieka unikalūs, smalsūs ir dinamiškai gyvena kasdienybėje. Erdvė dažniausiai neperkrauta, o paliekama skrajojantiems virš įprastos realybės nesusikalbantiems personažams, jų universalumui perteikti. Nenorima vaizduoti buities ir kasdienybės detalių. Įvairiomis grafinėmis raiškos priemėmis – brūkšneliais, taškeliais papildo bei suteikia kompozicijai jaukumo.

Figūras žiūrovas gali pastebėti dviem rakursais. Pirmasis, kai žvelgiama iš toliau, o figūros

išsirikiavusios viena paskui kitą ir atsigręžusios į žiūrovą – svyruoja, klūpo, šlubčioja, tupi, lyg nepasitikėdamos, nepritampančios visuomenėje. Antrasis rakursas, kai žiūrovas iš arčiau pradeda tyrinėti paviršius, kuriuose personažai klajoja, supasi ant palto sagų, lenda iš praplyšusių kišenių.

Visuomenės atstūmimas ir nusigręžimas naudojami kaip atšiaurūs kontekstai, padedantys efektingai ir sparčiai formuoti asmenybei. Tie kontekstai ir suteikia problematiką, kuria norima remtis šiame darbe – tai socialinė atskirtis - visuomenės atsisakymas atskirų savo narių, jeigu jų gyvenimo būdas neatitinka visuomenės nuostatų arba jie negali palaikyti įprastos socialinės sąveikos, neturėdami tam reikalingų materialinių išteklių, išsilavinimo ir pan.

Tačiau socialinė atskirtis ne visuomet reiškia kažką negatyvaus. Šiame darbe gyviai - kitaip mąstančio žmogaus simboliai, kurie patirdami nepritapimą auga ir semiasi žinių, medituoja ir apmąsto tikrąsias gyvenimo vertybes, ieško ir juda pirmyn. Vaizduojama teigiama atstūmimo savybė - savianalizės skatinimas. Branda ir vystimasis yra sunkus abejonių kupinas procesas, kuriame po pakilimų seka nuosmukiai ir tik krisdami mokomės vėl pakilti ir tik taip kaupiama patirtis.

Esminė tema – vienišumas, kuris atsiranda dėl tolerancijos trūkumo kitokiems žmonėms. Žmonės, nesusikalbėdami vieni su kitais, tampa panašūs į personažus, skrajojančius ne realybėje, o savo savitame pasaulyje, kuris kupinas siurrealizmo bruožų.

Figūrų siluetai – asociacija su besivystančiu žmogumi – embrionu, kūdikyste, vaikyste. Taip pat toks išdėstymas pasirinktų figūrų pagrindžia mintį, jog kasdienybėje vyksta evoliucija ir nuolatinis vystymasis savęs analizavimas ir formavimasis. Pirmųjų figūrų, kurių siluetai abstraktūs, atsidūrimas sekos pradžioje simbolizuoja evoliucionavimo pradžią. Figūra I - primena kokoną, sekanti figūra II - lyg ką tik išsiritęs iš šio kokono gyvis, vis dar glotnaus silueto, primena pirmąją figūrą - kokoną. III, IV, ir V figūros įkūnija vaikystę, paauglystę, suaugusio veikėjo etapus. Figūra VI – dar vienas virsmo etapas – mąstyme, prisitaikyme su aplinka, kai tiesiog stengiamasi supanašėti. Šeštoji figūra lyg dvi figūros suaugusios galvomis, o masyvus jų kūnas rodo, jas esant jau brandžias. Paskutinės dvi figūros – VII, VIII lyg užakcentuoja sekos pabaigą. VII figūros išdidinta galva – pavirtusi scenos iliuzija, o VIII išdidintos kojos lyg nepritapęs, atstumtas personažas dideliais žingsniais pasisuka į sau artimas figūras.

3.3. DARBŲ ANALIZĖ

Figūra I [PRIEDAS pav. 41]

Kolekcija pradedama figūra Nr.1. Ji simbolizuoja savitą gyvį, kuris susigūžęs į kokono pavidalą. Forma pati aptakiausia ir neturinti aštrių kampų, tik vos susiformavusių galūnių siluetus.

Ši figūra simbolizuoja meditaciją, miegą, kartu panirimą į subtilų savęs pažinimą. Taip pat turi kelti asociacijas su kūdikiu, bepradedančiu vystytis embrionu, kuriam panirimas į miego būseną suteikia jėgų tolimesniam vystimuisi. Norima, kad žiūrovas jau pradėjęs žiūrėti nuo pirmo darbo pastebėtų, jog labai svarbu kiekvienos figūros atskiras pateikimas kaip unikalaus individo, o kūryba tampa savianalizės dalimi. Jos rezultatai figūrų kūnus nusėti randais, tatuiruotėmis, susiūtomis žaizdomis.

Visoje kolekciijoje figūrų siluetai labai įvairūs, galima aptikti žmogaus kaip prototipo figūroms bruožus. Tačiau svarbi tampa deformacija, neprisirišimas prie kūno kaip mechanizmo, o noras sutrikdyti įprastą pateikimą - proporcijų nesilaikymu, deformavimu to, kas įprasta. Figūrų paviršius tampa realybės siurrealistiška interpretacija, nes nesilaikoma dėsnių ir sistemos dėlioti personažus ir grafiškas dėmes.

Figūra II [PRIEDAS pav. 42]

Antroji figūra trumputėmis kojos, prispaustu nelanksčiu lyg sulaužytu sparnu. Ji susigūžusi, po mažučiu skėčiu bandanti tilpti visu savo masyviu kūnu. Figūra neturi veido tik vieną akį ir antakį lyg mėnulio pjautuvą, kepurė – katiliuko formos atrodo lyg prisiūta prie pasilenkusio kūno ir yra subtiliai atspindinti, jog figūros prototipu buvo žmogus.

Šis personažas išsiritęs iš pirmosios figūros minimaliai žiūrovui galės kažką priminti. Jis atrodo ne iki galo išsivystęs, pirmapradis. Siekiama pabrėžti, kad figūros eksponuojamos lyg išgyvenančios evoliuciją. Evoliucijos esminės sąlygos nepritapimas, vienišumas, nepasidavimas masinei niveliacijai ir depersonalizacijai. Antrosios figūros pamaldus nusilenkimas į toliau besitęsiančias figūras rodo kryptį, kuria kviečiamas dėmesingai judėti žiūrovo žvilgsnis.

Daiktai šioje darbų kolekciijoje lyg žaistai iš vaikystės – per mažas skėtis vargu ar gali apsaugoti nuo lietaus, nebent iš po sparno mažą galvelę kišančią paukštį. Viena koja apvilktą marga kojine, o kitoje pravertas langas. Tačiau pati figūra, kad galėtų pažvelgti pro tą langelį kojoje turėtų dar labiau susilenkti, tarsi įsiklausyti į savo vidinius šnabždesius. Vidinės nuojautos – perteikiamos grafiškais prisilietimais, skirtingo intensyvumo dėmėmis. Vienišumas dažnai lyg didžiulė baimė, tačiau šia

figūra norima perteikti šventumą, susitaikymą su savimi. Vienišumas lyg akmenį šlifuoja žmogų, daro jį stiprų ir nepažeidžiamą.

Kartu šios formos vientisumas palyginamas su vaikyste, kai dominuoja nuoširdumas, fantazija, naivumas, patiklumas, paprastumas. Po šios figūros atsirandančios trys kitos formos yra kiek kitokios, labiau vertikalios, turinčios daugiau panašumo į žmogų. Ekspozicijos darbuose galima apibendrinti sekančias figūras kaip vaikystės, paauglystės bei suaugusio asmens formavimosi laikotarpius.

Figūra III [PRIEDAS pav. 43]

Ši figūra priešingai nei pirmosios dvi turi aiškesnius silueto bruožus, kurie panašūs į žmogų, tai kojos, rankos ir veidas, nors deformuotas ir jo padėtis tik apytikslė. Figūra pasvirusi - vienas petys iškilęs lyg kalnas, o visą svorį atlaikanti koja basa. Norima atsiriboti nuo įsitikinimo, kad žmogus lyg tobulai veikiantis mechanizmas. Žaidžiama figūros plokštumoje – grafiškomis dėmėmis, personažais, juodo ir balto paviršiaus kontrastu. Trečioji figūra kaip ir sekančios po jos dvi yra vertikalios, tačiau šios paviršiuje dominuoja skaidymas horizontaliomis linijomis – kojinių ornamentas, liemuo lyg įvytas į platų diržą ar tvarstį, juostuoti marškiniai. Ekspozicijoje ši figūra lyg neklausnus vaikas – netvarkinga kepurė, nutysusios kojinių, tatuiruotė ant basos kojos, auskaras ausyje.

Šioje figūroje vertikalios paremtos kopėčios, nutysę figūros ūsai, rankos tarsi letenos. Komponuojami personažai, kurie lipa kopėčiomis aukštyn, žvelgia pro langą, o žvilgsnis lyg raištis jungia mėnulį ir paukščio snapą. Daiktiškumas - tai bruožas, kuris atsiranda keisčiausiais rakursais – figūros akis virsta gigantiška saga, kuri įtvirtinta po kepure. Juosmenį juosia lyg raištis ar tvarstis - tai grafiška dėmė, kuri atveria gilesnius daugiasluoksnius klodus interpretacijai. Ji kupina grafiško žaismo – štricho pulsacijos. Personažas stovinti ant kopėčių paleidžia deformuotą balandį į beribę tamsią erdvę lyg vilties simbolį. Šiame darbe tai svarbi detalė - vilties ir tikėjimo savimi. Reikia ne bijoti, bet tikėti ir jaustis saugiai savitoje meditacijoje.

Figūra IV [PRIEDAS pav. 44]

Ketvirtoji figūra atspindi dvilypę žmogaus tapatybę, asmenybės paieškas. Vienas kūnas, tačiau dvi į priešingas šalis žvelgiančios galvos atspindi skirtingus mąstymus. O analizuojant figūros padėtį ekspozicijos atžvilgiu, norėta, kad ji būtų paauglystės laikotarpio nepritapėlis. Nors dvi galvos simbolizuoja kelis mąstymus, bet kūnas vienas, turintis vieną rankų porą, dvi kojas. Tačiau, skirtingai mąstant, sunku suvaldyti vieną kūną, toks atsiradęs nepatogumas padeda formuotis kūrybiškoms vizijoms figūros paviršiuje – drabužis lyg suskilęs lukštas, kojos nerealistiškai pasuktos viena į kitą, pėdos skirtingų dydžių gali kelti abejonių ar tikrai jos to paties personažo. Rankos bando apglėbti kūną, bet tai darosi neįmanoma, nes atsiranda tik linijos, lyg siūlai, viskas tirpsta ir nyksta (viršutinės figūros dalies piešinys daugiau kontūrinis).

Figūra patiria intensyvius vidinius išgyvenimus, todėl maži personažai figūros paviršiuje atspindi tai savo judrumu. Vienas supasi ant rankos pirštų, kitas kiša savo mažą galvelę pro delną. Drabužiu kaip ir visais kolekcijos darbais norima parodyti, kad jis tik apvalkalas, į kurį įvilktos figūros. Personažai skrajoja pro įvairiausių plyšelius, tampo siūlus.

Šios figūros paviršius formuojamas įvairiais grafiškais prisilietimais. Vienur piešinys intensyvesnis, kitur labiau eskiziškesnis – atsiranda kontūro linija, kuria norima simbolizuoti siuvimo žymes. Figūros forma vertikali. Joje intensyvesnės dėmės – kojos, kelnų liekanos, dvi galvos, rankos – apglėbiančios lyg bandytų sutvirtinti irstantį drabužį, o su juo drauge ir kūną. Liemens sritis, kur turėtų būti drabužis tik likęs smulkus dešinysis megztinio kraštelis, o sagos lyg maži taškeliai – planetos, palikta daugiau baltos erdvės lyg to kas neaprepiama ir gilū.

Figūros galvos neturi įprastų portretui bruožų. Kairiosios galvos viena iš akių lyg gigantiška saga, o iš kitos lenda smalsus personažas, todėl svarbu pabrėžti, kad daiktai visose figūrose nebeperteikia realybės, bet tampa žaismo dalimi lyg iš vaikystės laikų sugrižę prisiminimai, kiekvienas daiktas lyg paimtas iš žaislų dėžės.

Figūra V [PRIEDAS pav. 45]

Penktoji figūra – išsiskiria vyrišku siluetu, turinčiu plačius pečius. Lyginant su IV ir III figūromis, tai jau susiformavusios asmenybės simbolis. Tačiau šios figūros masyvus kūnas laikosi ant vienos kojos. Visa figūra lyg randuotas kareivis – kairiosios kojos pėdos nėra, akis perrištos raiščiu, rankos suaugusios.

Drabužis kaip ir visoje darbų kolekcijoje lyg apvalkalas, lukštas. Idėja, kad išvaizdą ir aplinkos nuomonę apie individą formuoja jo apranga, yra labai svarbi, bet surrealistiškai iškreipiama, nes drabužiai vaizduojami suplyšę, nepatogūs, lyg dekoracijos scenoje, lyg tvarsčiai ar raiščiai. Šioje figūroje dešiniojoje pusėje kelnių audinys atsilenkia lyg atsivyniotų nuo kūno. Judėti tokiai figūrai būtų sunku. Kairioji koja nusėta mažais langeliais lyg ten gyventu jau kažkas kitas, paliekama interpretuoti pačiam žiūrovui, galbūt, tai medinė koja išgręžiota kinivarpu.

Analizuojant drabužių vaizdavimą, taip pat šioje figūroje turi dėmesį traukti marškinėliai. Visas jų ornamentas išnykęs tik paliekama fragmentas - balta apykaklė, o kraštelis jų susegtas saga. Marškiniais dažnai parodamas tipiško žmogaus užimamos pareigos, tvarkingumas, solidumas. Figūros kolekcijoje - tai kitokie žmonės, kuriems įprasti standartai per siauri, apykaklė lyg kilpa apie kaklą.

Kaip ir minėta, maži smalsūs, judrūs personažai nerangiose figūrose atspindi jų vidinius išgyvenimus. Pakibę prie tariamų figūros rankų jie tempia siūlą iš sagos, nuo marškinėlių, norėdami suardyti nepatogų drabužį.

Kitas personažas supasi ant tatuiruotės - inkaro. Šis darbo fragmentas svarbus, nes personažas žvelgia į petį, ant kurio susibūrusios smalsios kitų personažų galvos. Tačiau, kai realybė ir iliuzija persipina, viskas tampa tarsi melų pasaka, sunku susivokti, kas tiesa, o kas išgalvota. Personažai gali ne tik judėti, bet ir imituoti marškinėlių ornamentus.

Figūra VI [PRIEDAS pav. 46]

Šeštoje figūroje pabrėžiamas dvilypumas, laviravimas tarp įvairiausių nuostatų ir įsitikinimų gyvenime, kas aktualu jau nebe jaunam žmogui, bet bandančiam įtvirtinti savo pozicijas visuomenėje. Simboliškai galima įvardyti, kad figūra yra vyresnio amžiaus. Tai perteikiama per masyvią kūno proporciją. Dvilypumas čia simbolizuoja brandžios asmenybės neapsisprendimą. Ši figūros forma, tarsi nulieta iš dviejų augalotų, kresnų figūrų siluetų.

Norint būti panašiu į kažką kitą, užgniaužiant savo savitumą, kiti asmenys gyvenime atsiranda kaip ramsčiai. Deja, vienodai mąstyti tai pasirinkimas - suvienodėti ir suaugti galvomis. Šeštasis kolekcijos darbas traumuotos, išsigimusios asmenybės visuomenėje atitikmuo. Nepritapėliška figūra įgauna tragizmo ir luošumo įspūdį, bandydama pritapti, pastoviai veikiama aplinkos neigiamų reakcijų net pati pradeda save luošinti.

Vaikystės fragmentas - pripučiamas gelbėjimosi ratas virsta tarsi lemtinga priemone, kuri gali suteikti pagalbą. Kolekcijoje atsiradę kasdienybės daiktai tampa iškreiptos logikos dalimi ir įgauna ironišką atspalvį. Šeštosios figūros dešinioji dalis atrodo įspausta, tarsi įkalinama savo gelbėjimosi priemonės gniaužtuose. Pripučiamas gelbėjimosi ratas ne tik realybės atspindys, bet kartu lyg ir išgalvotas apsvijęs figūros juosmenį gyvis.

Figūra sudaryta iš dviejų atskirų formų ir yra besilaikanti ant trumpų kojųčių, kurios atrodo itin nedidelės pagal visą figūrą. Ji horizontali, todėl neįprasta, nes beveik visos kolekcijos „Kiti mes“ figūros vertikalios. Tačiau, jungiant ją į kolekciją išlaikyta bendra proporcija, nes visų aštuonių darbų dydžiai apytiksliai vienodi. Šeštasis darbas neturi to menamo grakštumo, vertikalumo, kurį turi Nr.3. Nr.4 ar Nr. 5. Tačiau šeštoji figūra nėra ir apibendrinta kaip pirmieji du kolekcijos darbai.

Kaip ir visuose kolekcijos darbuose viduje klajojančių personažų nėra daug. Jie žvalgosi, stebi smalsiai vienas kitą. Jie tarsi įsipynę į linijų, dėmių ornamentus, skrajoja baltoje tuštumoje, kartais bando pasislėpti po dažais įtrintomis dėmėmis. Judrumas ir valiūkiškas vaikystės smalsumas suformuoja šių mažų gyvių charakteringus bruožus – smalsias nosytes, skvarbias akis, keisčiausiais rakursais judančias rankas ir kojas.

Figūra VII [PRIEDAS pav. 47]

Analizuojant septintąją figūrą, svarbu pabrėžti, kad vidaus vaizdų perteikimas pagrįstas realybės ir iliuzijos sugretinimu. Realybė aiškiausiai atspindima drabužių detalėmis, o viduje apgyvendinamas personažas elgiasi laisvai ir nesuvaržytai lyg klajodamas po siurrealistišką pasaulį.

Esminis septintosios figūros bruožas – masyvi galva. Siekta paskutiniaisiais dviem darbais parodyti personažus - figūras ironiškai išdidintais bruožais, kurie daro jas mažiausiai panašias į visuomenę bei žmogų. Nors pakinta paskutinių dviejų figūrų dalių proporcijos, bet išlaikomas bendras kolekcijos darbų dydžių santykį.

Šioje figūroje pirmiausia norėta, kad dėmesį patrauktų keistas veidas lyg kaukė. Įprasta, kad veidas aiškiai apibrėžia žmogaus tapatybę. Dažnai stengiamasi prisitaikyti, susitapatinti su kitais, išsižadant tikro savęs, būtent, keičiant veido išorę. Tokiu atveju kaukė bei grimas gali lengvai užmaskuoti tai, ko gėdijamasi ar norima tiesiog nuslėpti.

Šioje figūroje veidas perteikimas lyg scena, kuri skirta vaidinimui. Slėpimasis, vaidyba tampa lyg parodija. Veidą bandoma sukurti iš daugiasluoksnio audinio. Žvilgsniu traukiančių akių nėra tik vietoje jų įsiūtos sagos. Nosies taip pat nevaizduojama, o liežuvis lyg margas kaklaraištis nusitęsias per figūros kūną. Figūroje esanti veido dalis lyg scenos simbolis. Daugiasluoksnės užuolaidos lyg uždanga praskleista spektaklio metu.

Drabužis taip pat formuoja žmogaus tapatybę. Todėl darbe taip pat pasirinkta žvelgti į jį ironiškai, pasinaudoti siurrealistiškomis vizijomis, atsiribojant nuo įprasto vaizdavimo ir tapatybės perteikimo jo pagalba. Personažai bando pavogti tvirtai įsiūtą sagą, smalsiai žvelgia iš po daugiasluoksnio audinio. Jie lyg simbolis maišto, kūrybiškumo, gaivališkos energijos eksperimentuoti ir nepriimti realybės, kaip rimtos neginčijamos tiesos. Galima daryti ir išvada, kad kolekcijos darbuose figūrų personažai - nepritapėlių kasdienybėje mintys - nesuvaržyta sąmonė.

Kaip ir visose kolekcijos figūrose taip ir septintojoje atsiranda žvilgsnį traukiantis kasdienybės daiktas - armonika, kuria groja keista figūra. Daiktai lyg vaikystės žaislai, nes kasdienybėje žaidžiama – žongliuojama jais ir jų svarba. Jie - tai priemonės susikurti panašumą su kitais, funkcionuoti, atlikti savo vaidmenį gyvenime.

Figūra VIII [PRIEDAS pav. 48]

Kaip ir septintojoje figūroje svarbu, kad šioje figūroje išdidintos kojos, bet nekeistas figūros dydis visos kolekcijos atžvilgiu. Figūros pakrypimo rakursas, judėjimo kryptis tampa metaforiška. Tai paskutinis, aštuntasis, kolekcijos darbas, todėl akcentuotinas žingsnio žengimas, svarbi ėjimo kryptis lyg atgal prie tokių pat, nes figūra pasisukusi į visas kitas figūras, lyg norėtų grįžti atgal. Drabužis, kaip anksčiau minėta, tik apvalkalas. Figūros plokštumoje komponuojamas švarko kraštas lyg figūra staigiu judesiu išsinertų iš savo tapatybės.

Visos kolekcijos darbų skaičius aštuoni, kuris yra begalybės simbolis, o aštuonios figūros - dalis didelės visumos, kurioje kiekvienas žmogus gali būti pavadintas nepritapėliu dėl savo unikalių savybių ir todėl patirtį socialinę atskirtį. Nors ir paskutinė figūra atsigręžia lyg užbaigdama visą darbų eilę, tačiau svarbu, jog tai tik etapo užbaigimas, nes kurta kolekcija lyg dalis visumos, begalybės, kuri visuomenėje nėra akcentuojama.

IŠVADOS

1. Kuriant kolekciją, tapo svarbu ne tik įprastai žvelgti į supančią aplinką, bet ir parodyti, kad visuomenėje yra aktualių problemų, kaip šiuo atveju, socialinė atskirtis. Kolekcijoje „Kiti mes“ savitai interpretuota tikrovė ir jos darbais siūloma pažvelgti į gyvenimą bei kasdienybę.
2. Analizuojant filosofines idėjas ir menininkų S. Eidrigevičiaus, R. Oranto, K. Jerošovaitės, J. Švankmajerio, M. Kassemos kūrybą, kurioje atsispindi apžvelgtos filosofinės mintys, buvo įgyvendinti tikslai bei uždaviniai, įgauta labai vertinga patirtis ir sukurta originalių darbų kolekcija.
3. Išanalizuota kolekcija ir išskirti esminiai kolekcijos „Kiti mes“ darbų simboliai, jų reikšmės ir metaforiškos prasmės, atitinkamų kompozicijų vaizdavimo principai.
4. Dirbant prie kolekcijos, atrastas naujas savitas technologinis sprendimas ir originalus kelias asmeninėje kūryboje.

LITERATŪRA

1. ADLER, A. „Žmogaus pažinimas“, Vilnius: Vagas, 2003;
2. ADRIUŠKEVIČIUS, A. „Lietuvos dailė: 1975 – 1997m.“, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997m.;
3. ANDRIJAUSKAS, A. straipsnis „*Romo Oranto grafikos poetika*“ Logos 50 3/2007m. [žiūrėta 2014-12-27] Prieiga per internetą: http://litlogos.eu/L50/logos50_orantas.pdf
4. BAUDRILLARD, J. „*Simuliakrai ir simuliacija*“ Vilnius: Baltos lankos, 2002;
5. BURZDŽIŪTĖ, A., straipsnis „*Jano Švankmajerio ideologija*“ Inter-studija 15/2013m.
6. FROM, E. „*Pabėgimas iš laisvės*“ Kaunas: Verba vera, 2008
7. GARBAČIAUSKAS, R.; TAMOŠIŪNAS, T. *Metodiniai patarimai, rengiant dailės magistratūros baigiamuosius darbus*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2006;
8. MOUSTAKAS, C.,E. „*Vienatvė*“, Kaunas: Žmogaus psichologijos studija, 2008;
9. 5, 6, 7, 8 pav. ORANTAS, R. „*Būti savimi*“, Vilnius: Charibdė, 2009;
10. 9,10pav. JANKEVIČIŪTĖ, G. „*Kenija Jerošovaitė. Tradicinė skulptūra XXI amžiuje*“, Kaunas: Kopa, 2004;
11. PAUL, T. „*Drąsa būti*“, Vilnius: Vaga, 1999;
12. PETRAITYTĖ, A. „*Nuo Kierkegoro iki Kamiu*“, Vilnius: „Pradai“, 1997;
13. 1, 2, 3, 4 pav. RACHLEVIČIŪTĖ, R. „*Stasys*“, Vilnius: Artseria, 2011;
14. STANKEVIČIENĖ, K. straipsnis „*Estijos menininko Markus Kasemaa viešnagė Kaune*“ [žiūrėta 2014-12-27] Prieiga per internetą: <http://www.kaunoaleja.lt/estijos-menininko-markus-kasemaa-viesnage-kaune/>
15. 3pav. STREIKUVIENĖ, D. „*Stasys*“, Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2009;
16. ŠOPENHAUERIS, A. „*Gyvenimo išminties aforizmai*“, Vilnius: Pradai, 1994;
17. ZOVIEŅĖ, D. „*Romas Orantas*“, Vilnius: Artseria, 2014;
18. ŽUKAUSKAITĖ, A. „*Gilles'io Deleuze'o ir Felixo Guattari filosofija: daugialypumo logika*“ Vilnius: Baltos lankos, 2011;
19. ŽUKAUSKAITE, A. straipsnis „*Postfenomenologinė kūno samprata: G. Deleuze'as, F. Guattari ir Castellucci*“ [žiūrėta 2014-12-27] Prieiga per internetą: <http://lkti.lt/athena/pdf/5/5.III.D.160-176.pdf>

PRIEDAI

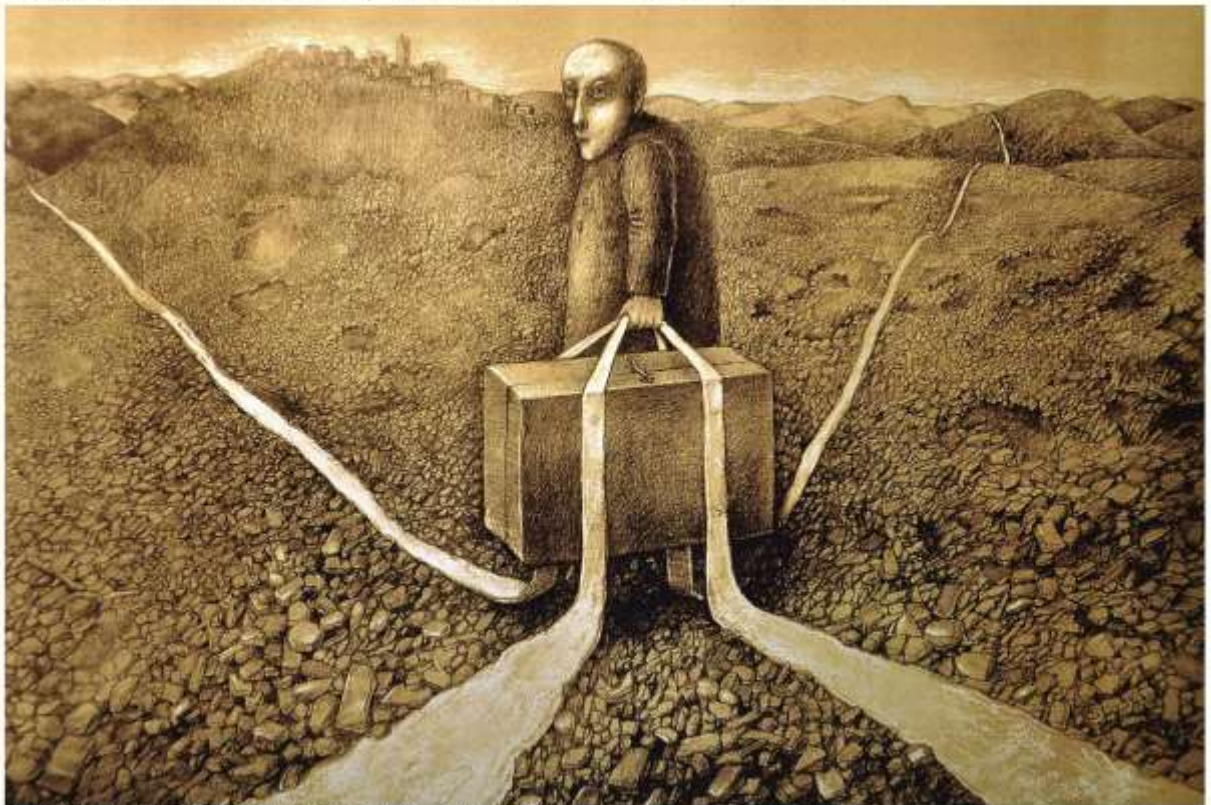
1 PRIEDAS Vaizdinė medžiaga, tekstinei medžiagai papildyti

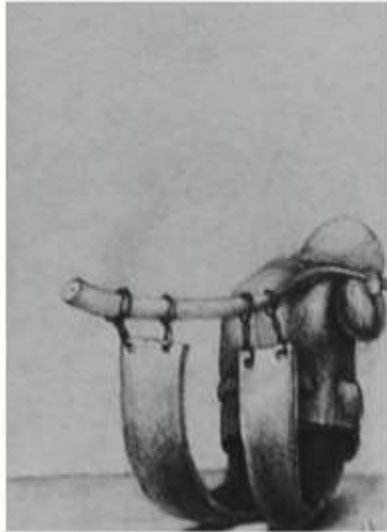
1pav. Stasys Eidrigevičius. XVI Senųjų meistrų muzikų dienos - ispanų muzika. Plakatas, 1986, popierius, pastelė, 65,0x47,0

2pav. Stasys Eidrigevičius. Plakatas Pulanų lėlininkų susitikimui, popierius, pastelė, 70,0x50,0

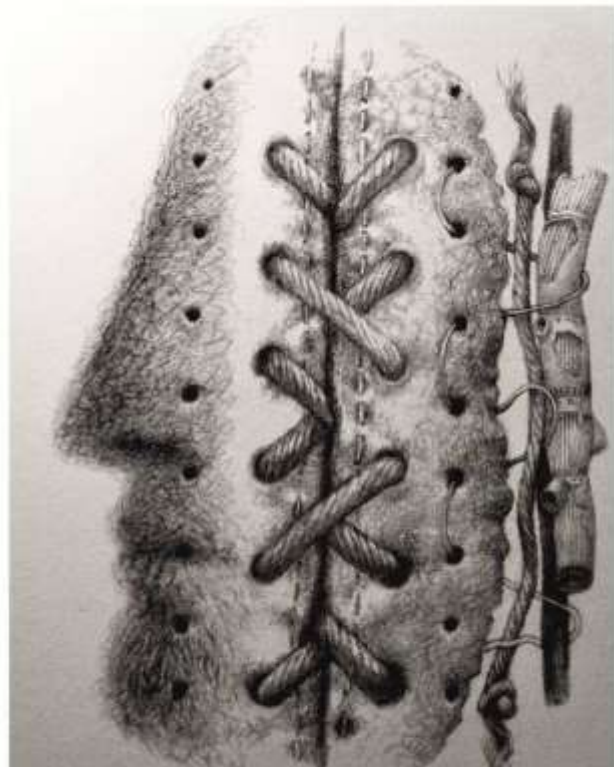
3pav. Stasys Eidrigevičius. Malarstov. Plakatas, 1985, 68,0x97,0

4 pav. Stasys Eidrigėvičius. Piešinių ciklas, 1975, popierius, pieštukas, 15,0x11

5 pav. Romas Orantas. Ilustracija I, 1998, pieštukas, 18,0x24,0

6 pav. Romas Orantas. Ilustracija IX(ciklas „Daiktų vizijos“)1998, pieštukas, 15,0x22,0

7 pav. Romas Orantas. Ilustracija IX(ciklas „Daiktų vizijos“)1998, pieštukas, 15,0x22,0

8 pav. Romas Orantas. Ilustracija III (ciklas „Nakties šviesa“)1993, tušas, 13,5x22,0

9 pav. Ksenija Jerošovaitė. „Noriu miego“, 1987, bronzos
36x15x112,5

10 pav. Ksenija Jerošovaitė. „Pakopų psalmė“, 2002, granitas,
38x14x11,5

11 pav. Janas Švankmajeris kadras iš filmo „Šviesa/ Tamsa/ Šviesa“
1989 m..

12 pav. Janas Švankmajeris kadras iš filmo „Šviesa/ Tamsa/
Šviesa“ 1989 m.

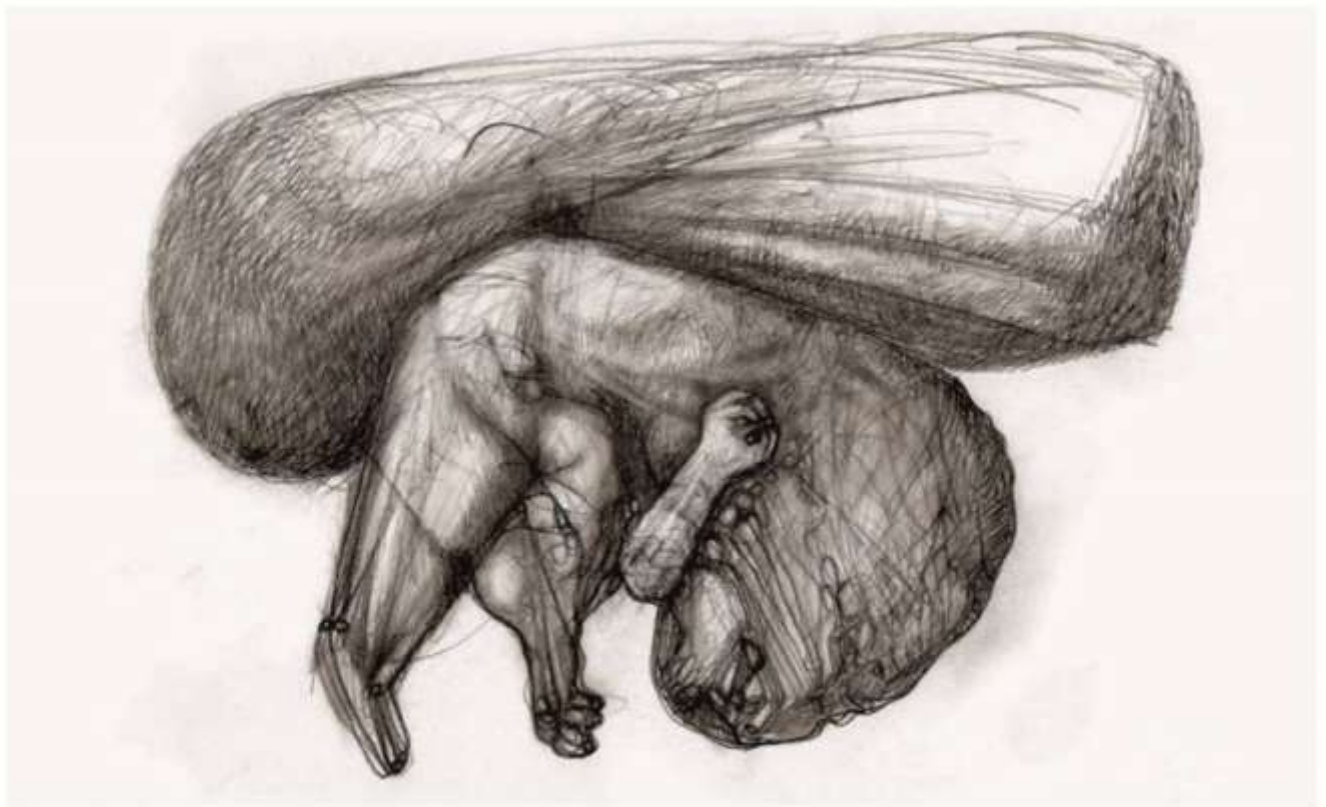
13pav. Markus Kassema.

14pav. Markus Kassema.

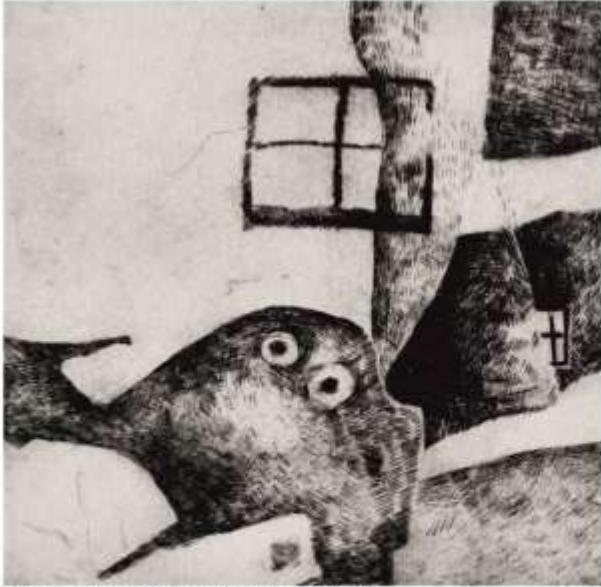

15pav. Markus Kassema.

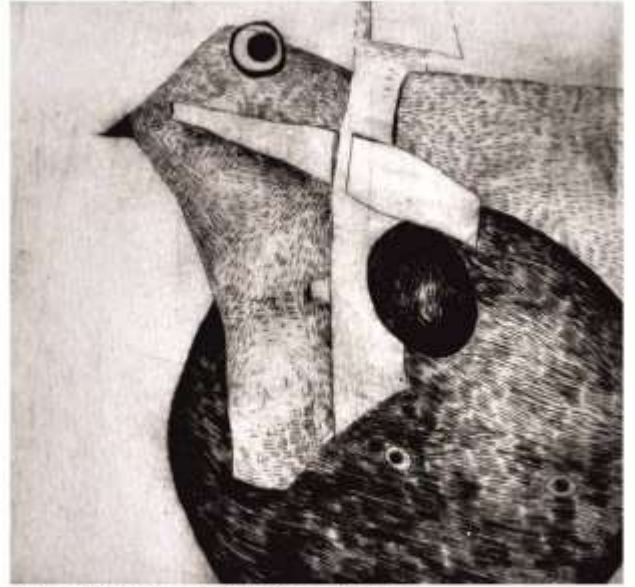

16pav. Markus Kassema.

2 PRIEDAS Eskizai, idėjos paieškos

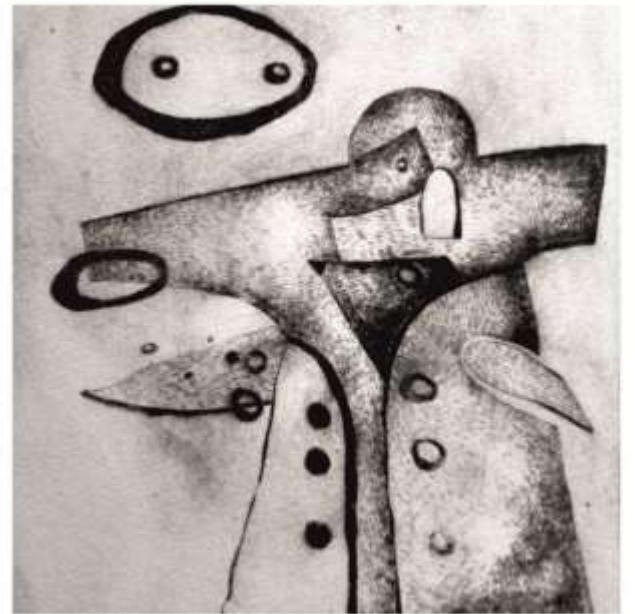
17pav. Pakeleiviai. 10x10cm. 2014m.

18pav. Pakeleiviai. 10x10cm. 2014m.

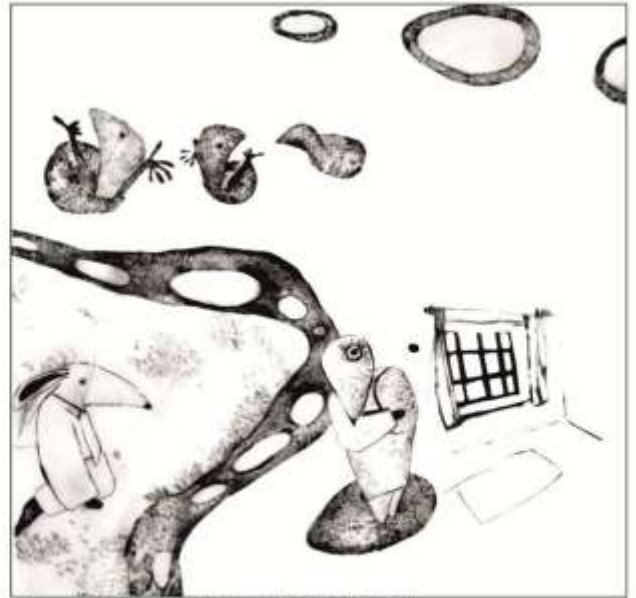
19pav. Pakeleiviai. 10x10cm. 2014m.

20pav. Pakeleiviai. 10x10cm. 2014m.

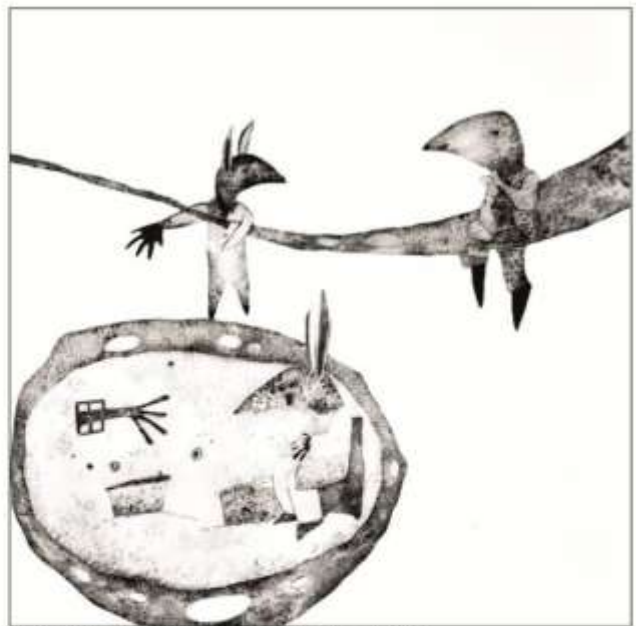
21pav. Kasdienybės dialogai I, 2014, 50x50

22pav. Kasdienybės dialogai II, 2014, 50x50

23pav. Kasdienybės dialogai III, 2014, 50x50

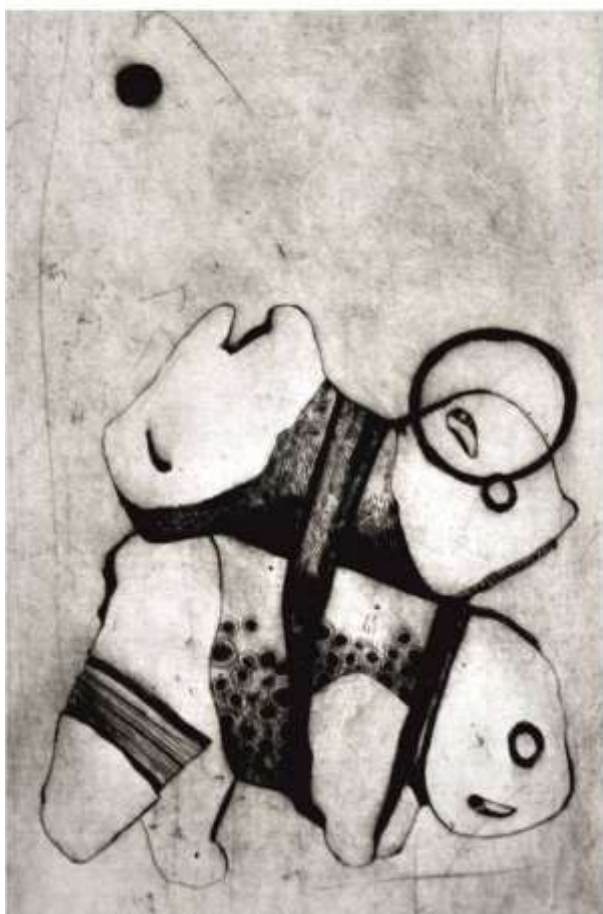
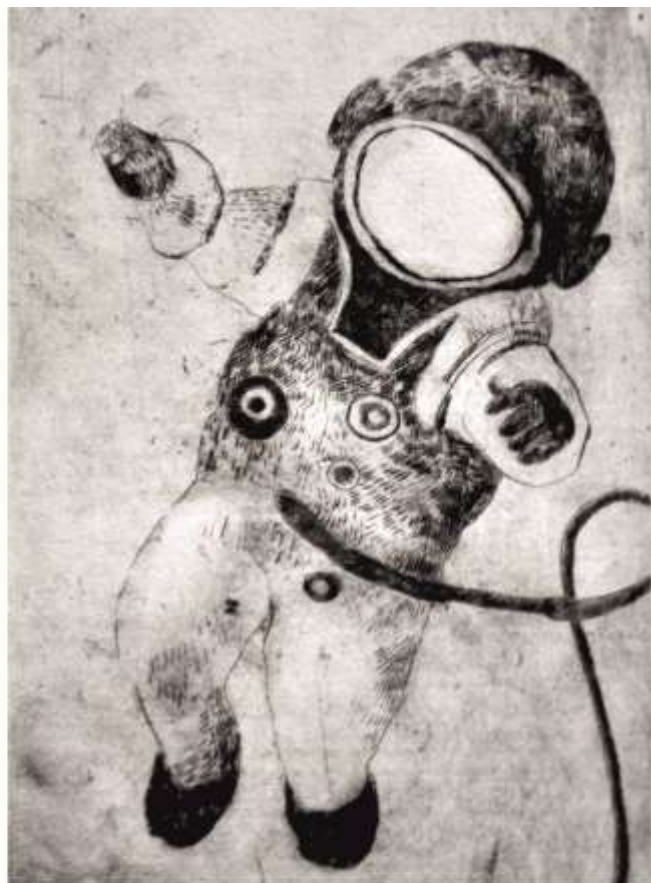

24pav. Kasdienybės dialogai IV, 2014, 50x50

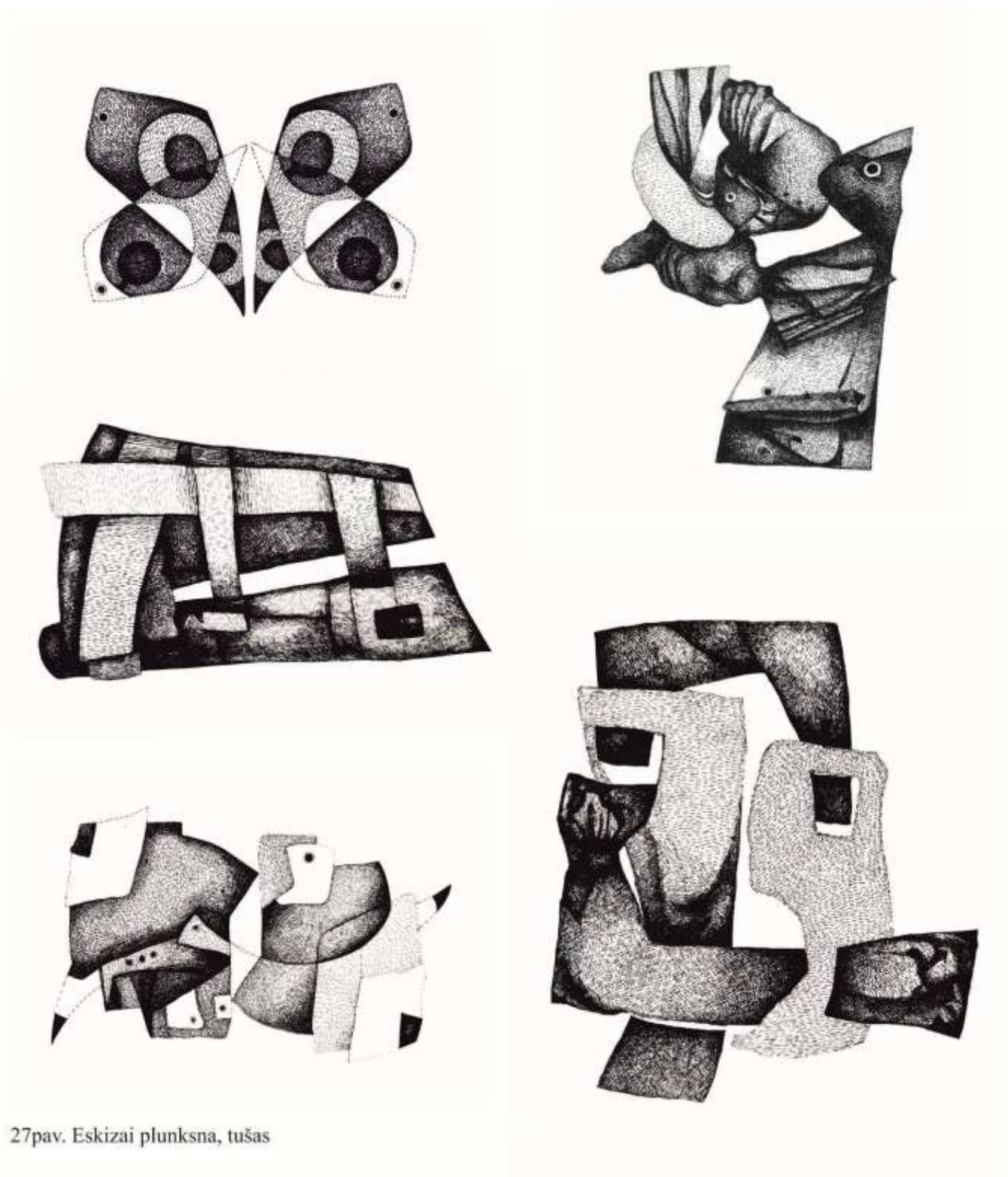
25pav. Knygos „Dingė“ fragmentai 2014m.

26pav. Miniatiūriniai herojai, 2014m.

3 PRIEDAS Kūrybinio darbo etapai

27pav. Eskizai plunksna, tušas

28pav.

29pav.

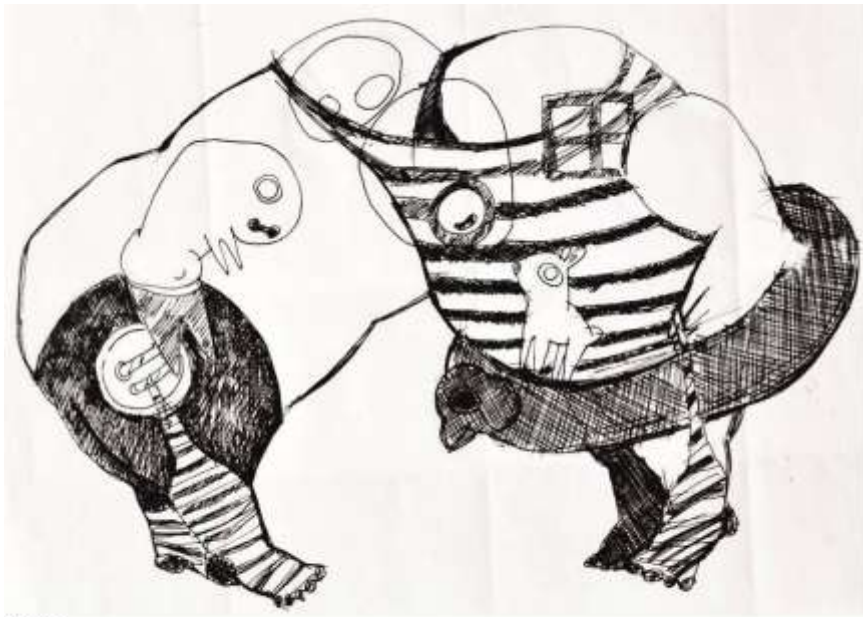
30pav.

31pav.

32pav.

36pav.

37pav.

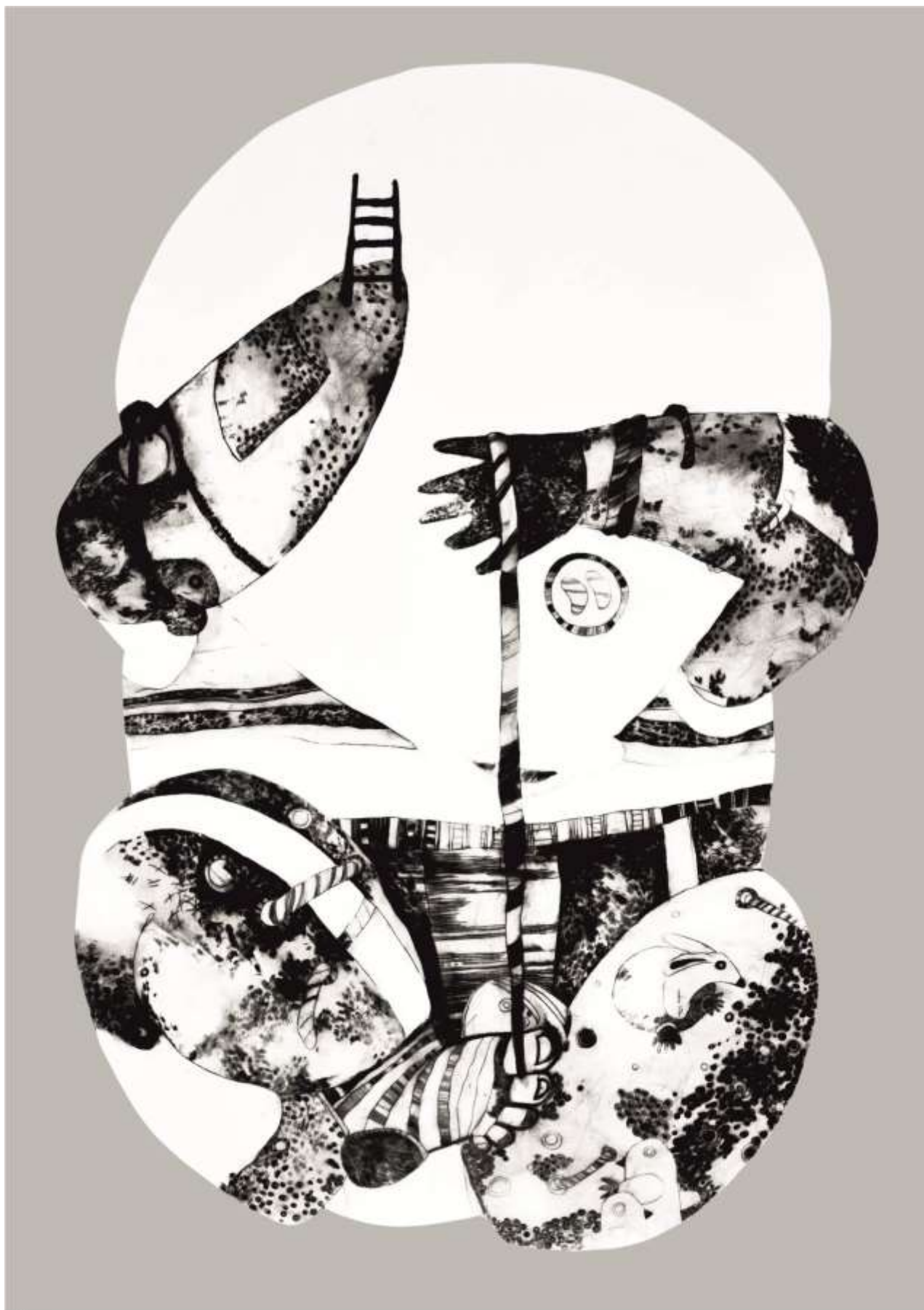

39pav.

40pav.

4 PRIEDAS Kūrybinių darbų kolekcija

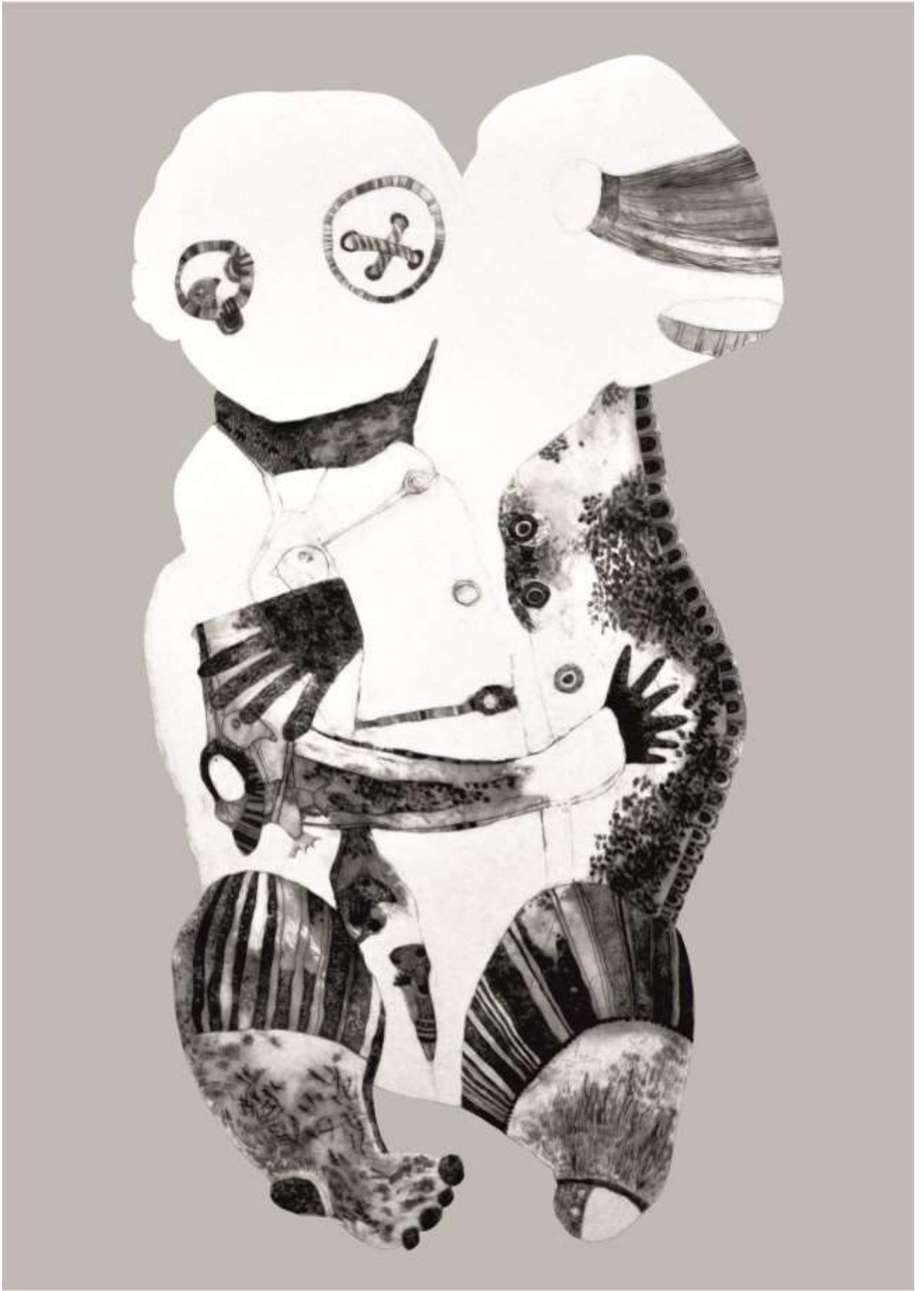
41 pav.

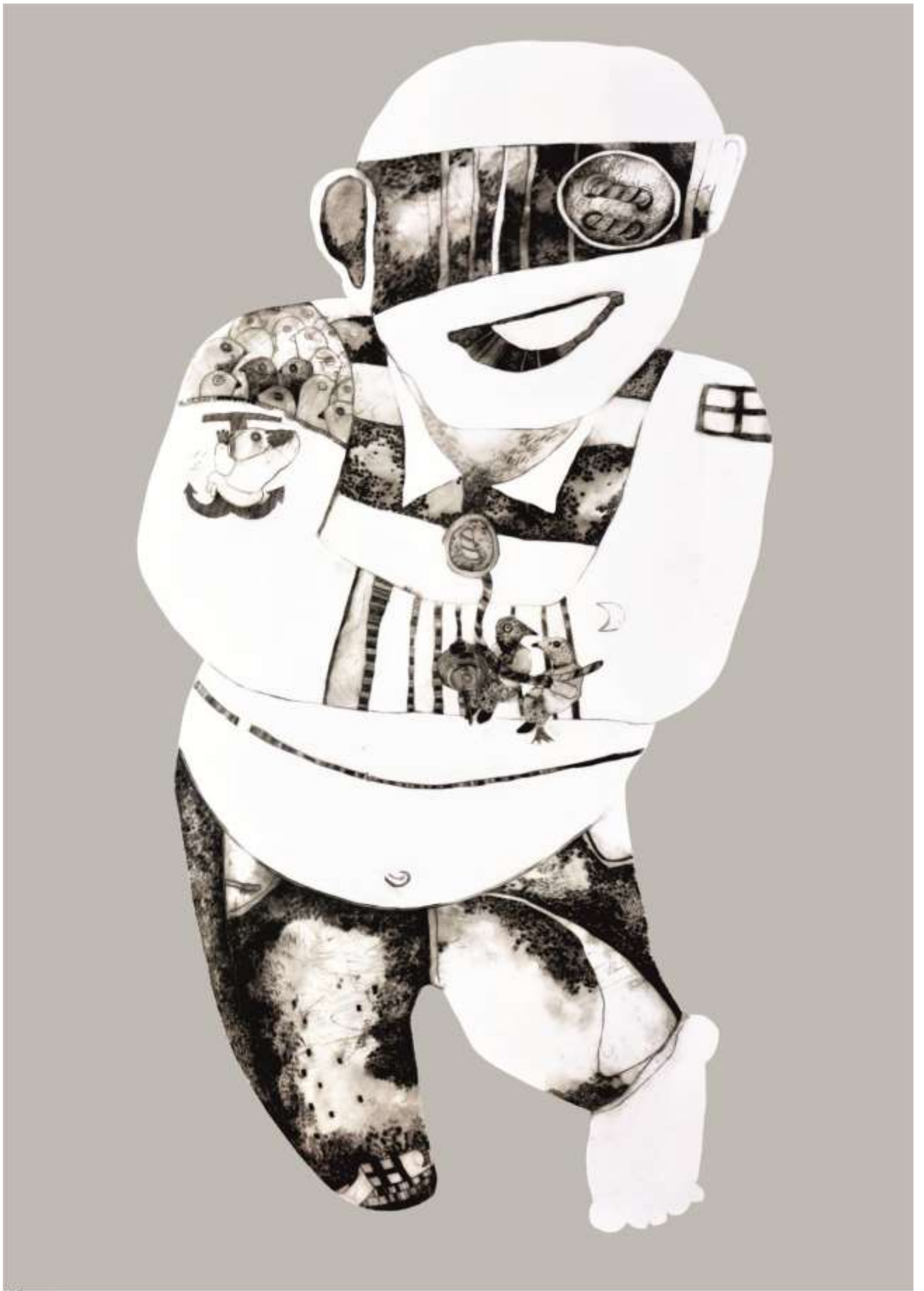

43pav.

44pav.

45pav.

47pav.

48pav.

5 PRIEDAS CD